

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS

2023/5

VARGA Eszter (Esstre): Bush térelválasztó rendszer | Eszter VARGA (Esstre): Bush space partitioning system

2021, prémium nyír rétegelt lemez, réz, CNC-marás, 180x136x6,5 cm

Fotó: Simon Zsuzsanna / Fabunio – Magyar Bútor és Faipari Szövetség *(Cikkünk a 8. oldalon)*

DÁVID KATALIN (1923–2023)

Megrendülten tudatjuk, hogy életének 101. évében elhunyt Dávid Katalin Széchenyi-nagydíjas művészettörténész, a szakrális ikonográfia elismert nemzetközi szaktekinélye, művészeti író, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja, a Magyar Iparművészet szerkesztőbizottságának tagja.

TARTALOM

KIÁLLÍTÁSOK – MŰHELYEK

- 2 **Üvegcsodák Velencében**
Glass Art NOW! – A magyar üveg 1000 éve
(*Dohnál Szonja*)
- 8 **Ezerszínű fa**
A Fabunio designedukációs kezdeményezése
(*Koós Daniella*)
- 16 **Staféta**
Ajánló az MMA Iparművészeti és Tervezőművészeti
Tagozatának kiállításához (*Sára Ernő*)
- 18 **A Magyar Művészeti Akadémia 2023-ban
megválasztott új levelező tagjai I.**
Felsmann Tamás, Rostoka László és Zalavári József
munkásságának bemutatása (*Nagy Villő*)
- 24 **Poszt-COVID: Új időszámítás**
A MOME Design Intézetének 2023-as diplomamunkái
(*Szilágyi B. András*)
- 30 **Mana 20**
Ékszerkiállítás Szentendrén (*Simonyi István*)
- 34 **Tradíció és újjászületés**
Majzik Róbert üvegművész kiállítása
a budavári Napkereszt Galériában (*Vilics Judit*)
- 38 **Generációs dilemmák**
XIV. Ötvösművészeti Biennálé
a Klebelsberg Kultúrkúriában (*Kálmán László*)
- 42 **A kerámia és a textil új útjai**
Konferencia Szombathelyen a késő Kádár-kor
progresszív törekvéseiről (*Tanai Ibolya*)
- .....
- IN MEMORIAM
- 48 **Emlékdobozok**
70 éve született Kádasi Éva (1953–2022) keramikumművész
(*Novák Piroska*)
- .....
- 54 **Hírek**

CONTENTS

EXHIBITIONS – WORKSHOPS

- 2 **Wonders of Glass in Venice**
Glass Art NOW! – A millennium of Hungarian glass
(*Szonja Dohnál*)
- 8 **Tree of a Thousand Colours**
The design education initiative of Fabunio
(*Daniella Koós*)
- 16 **From Generation to Generation**
Exhibition by the Hungarian Academy of Arts' Section
of Applied Arts and Design (*Ernő Sára*)
- 18 **New Corresponding Members
of the Hungarian Academy of Arts Co-opted in 2023 I**
Introducing the work of Tamás Felsmann, László Rostoka
and József Zalavári (*Villő Nagy*)
- 24 **Post-COVID: A New Era**
2023 diploma works of the MOME Design Institute
(*András Szilágyi B.*)
- 30 **Mana 20**
Jewelry exhibition in Szentendre (*István Simonyi*)
- 34 **Tradition and Renaissance**
Works by glass artist Róbert Majzik on display
at Napkereszt Gallery in Buda castle (*Judit Vilics*)
- 38 **Generational Dilemmas**
XIV. Biennial of Goldsmith's Art
at the Klebelsberg Culture Centre (*László Kálmán*)
- 42 **New Paths in Ceramics and Textiles**
Conference in Szombathely about the progressive trends
of the late Kádarian era (*Ibolya Tanai*)
- .....
- IN MEMORIAM
- 48 **Caskets of Memory**
Ceramic artist Éva Kádasi (1953–2022)
was born 70 years ago (*Piroska Novák*)
- .....
- 54 **News**

A CÍMLAPON | ON THE FRONT COVER:

HORVÁTH Máté: Frame székek és karszékek. Gyártó: Balaton Bútor
Máté HORVÁTH: Frame chairs and armchairs. Producer: Balaton Bútor
2022, bükk, tölgy, tömörfa megmunkálás, rétegeltlemez-hajlítás,
egyenként: 76,5x59x51,5 cm
Fotó: Simon Zsuzsanna / Fabunio – Magyar Bútor és Faipari Szövetség
(*Cikkünk a 8. oldalon*)

A HÁTSÓ BORÍTÓN | ON THE BACK COVER:

BARS Yvette: Florális nyakék (részlet)
Yvette BARS: Floral necklace (detail)
2023, soft clay (modellező habgyurma),
növényi illatkonzentrátum, aranyfűst, a teljes méret: Ø 30 cm
Fotó: Varga Gábor György (*Cikkünk a 30. oldalon*)

Üvegcsodák Velencében

GLASS ART NOW! – A MAGYAR ÜVEG 1000 ÉVE

Nem mindennapi helyszínen, az olaszországi Velence Ateneo Veneto nevű épületének Aula Magna termében nyílt meg a magyar üvegművészetet bemutató csoportos kiállítás 2023 szeptemberében. A tárlat megvalósítására a Bohus–Lugossy Alapítvány kapott felkérést, és a hetedik *The Venice Glass Week* égisze alatt jöhetett létre. Ezt a nemzetközi fesztivált David Landau 2017-ben alapította az üveggyártás művészetének támogatására, megünneplésére és nem utolsósorban népszerűsítésére; ez az a művészeti és gazdasági tevékenység, amelyről Velence lagúnavárosa már több mint 1000 éve híres az egész világon.

Nemcsak a város, mint helyszín, de az épület is kuriózum: az 1812-ben Napóleon finanszírozásával létrejött Ateneo Veneto di Scienze, Lettere ed Arti a Scuola Grande di San Fantin 16. század végén épült palotájában található, a

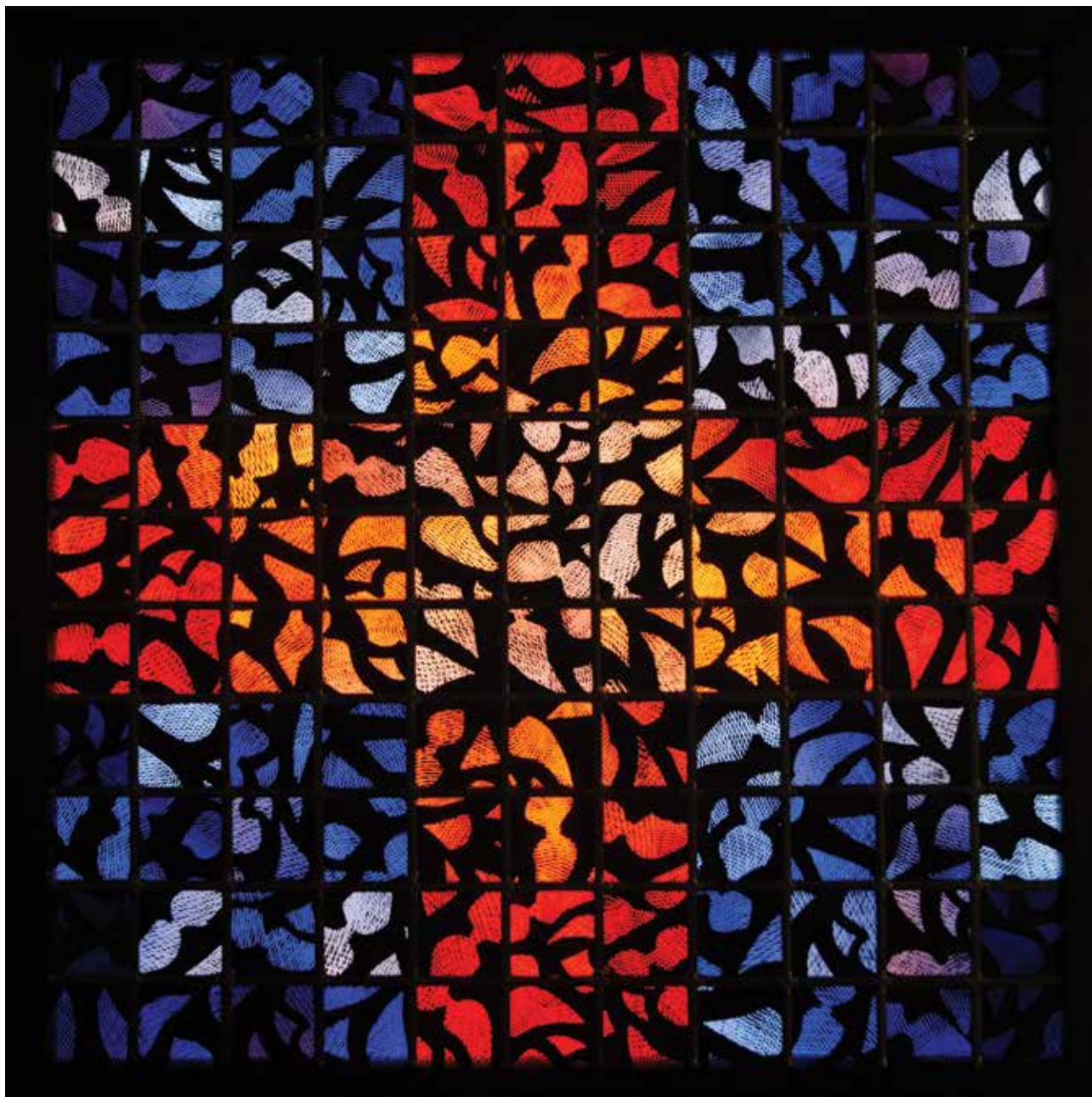
velencei operaház, a La Fenice szomszédságában. Az Ateneo Veneto Olaszország nemzeti jelentőségű akadémiaja, melynek célja a tudományos kutatás és a művészetek népszerűsítése, támogatása. Az Aula Magna egy 160 négyzetméter alapterületű, öt és fél méter belmagasságú terem, számos festmény és műalkotás díszíti, amelyeket a 16. és 17. század kiemelkedő velencei művészei készítettek. A festmények mellett velencei tudósok és orvosok márvány mellszobrát is elhelyezték itt. Elegáns és kifinomult tér, mely amellet, hogy otthont ad az akadémia által támogatott kezdeményezéseknek, alkalmas különféle rendezvények lebonyolítására. Az intézmény most először csatlakozott kiállítási befogadó helyszínként a *The Venice Glass Week* fesztiválhoz, így a magyar volt az első üvegművészeti kiállítás ebben a presztízsértékű épületben.

DOHNÁL Szonja előadása Velencében, az Ateneo Venetóban a Glass Art NOW! című kiállítás megnyitóünnepségén

Szonja DOHNÁL speaking at the vernissage of the Glass Art NOW! show at Ateneo Veneto in Venice | Ateneo Veneto, Velence, Olaszország, 2023

Fotó: Lukácsi Liza

HEFTER László: *Fragmentum* | László HEFTER: *Fragment* | 2023, festett antik üveg, 60x60x6 cm
Fotó: Hefter Brúnó

A kiállítás alcíme, *1000 Years of Hungarian Glass*, azaz *A magyar üveg 1000 éve* arra utal, hogy a tárlat a Bohus–Lugossy Alapítvány Kárpát-medencei üvegtörténeti kutatómunkájához kapcsolódva kívánt betekintést nyújtani a magyar üveg történetébe. Ennek megfelelően a kiállított darabok közül a legkorábbiak Sopianae 4-5. századi üvegleletei: Kárpáti Gábor régész ásatásainak darabjai, a legújabb alkotások pedig a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem (MOME) diákjainak és friss diplomás művészeinek munkái. A kiállítás üvegtörténeti anyagát jelentős közgyűjtemények bocsátották az alapítvány rendelkezésére: a pécsi Janus Pannonius Múzeum, a

veszprémi Laczkó Dezső Múzeum, a salgótarjáni Dornyai Béla Múzeum. Kölcsönöztek továbbá műtárgyakat a kiállításra magángyűjtemények tulajdonosai: Sík Attila, Szilágyi B. András, Parád nagyközség önkormányzata és parádsasvári magánszemélyek, a Bohus–Lugossy Alapítvány és Pálfi György.

A kurátorok, Szilágyi B. András és jómagam mint társkurátor, koncepciója az volt, hogy a történeti üvegtárgyak mellett a kortárs alkotókat és a legfiatalabb generációt (MOME-diákok) is bemutassuk. A kiállítás történeti egysége öt nagyobb tematikus részből épült fel (ebből négyet: a rómaid, velenceit, salgótarjánit és

veszprémit speciális, kifejezetten a kiállításra a tárgyakhoz készült, belső megvilágítással rendelkező vitrinekben installáltuk), melyek a római kortól napjainkig mutatták be az üveg jelentőségét Magyarországon. Az ötödik, Parádsasvár üvegművességét bemutató műtárgy-együttes szabadon álló posztamenseken kapott helyet. Kiemelt szerep jutott az egykor működő, nagy múltú üveggyáraknak, így Ajka, Karcag, Parád, Orosháza, Salgótarján üzeleinek és hozzájuk kapcsolódva egy-egy tervező, iparművész személyes történetének is.

N. HAMZA Erzsébet: Hutavázák | Erzsébet N. HAMZA: Blown vases
1980, 12,5x14 cm, 16x16 cm
(Dornyai Béla Múzeum, Salgótarján, ltsz.: 2014.8.2., 2014.8.1.)
Fotó: Shah Timor / Dornyai Béla Múzeum

A római vitrinben nemcsak római kori üvegek, palackok, balzsamáriumok, poharak és füles korsók kaptak helyet, de a híres Pantocsek Leó Valentin (1812–1893) egy tárgya is. Köztudomású róla, hogy egy véletlen balesetnek köszönhette világraszóló találmányát, az irizáló üveget, amely szabadalmával az 1860-as 1870-es években számos világhiállításán részt vett. Elsősorban korabeli római

üvegleletek tárgyait és az azokat fedő irizáló réteget másolta. Az irizálást a kortárs alkotók is alkalmazzák/alkalmazták, például Horváth Márton (1941–2013), akinek szintén látható volt itt egy vázája.

A velencei vitrinben a pécsi Püspökvárból származó import középkori velencei üvegek mellett reneszánsz üvegeket, kuttrolf palacktöredéket, valamint Giergl Henrik (1827–1871) és Sovánka István (1858–1944) egy-egy tárgyát is kiállítottuk.

Salgótarján esetében – ahol kezdetben elsősorban befőttesüvegek, a magyar borok és sörök jellegzetes palackjai, szódásüvegek készültek – kiemelt szerepet kapott az első magyar üvegtervező-művész, Mánczos József (1906–1985) munkássága, valamint Takács Géza (1924–?), N. Hamza Erzsébet (1944–2022) és Kanyák Zsófia (1944–1975) iparművészek, akiknek több tárgyát láthatták az érdeklődők. Kanyák Zsófia egyébként az itáliai La Murrina és a Moretti cégnél is dolgozott, ezt követően szerződtette a híres Rosenthal AG. (A személyes történeteket elmesélő résznél sajnálatosan rövid életútjával is megismerkedhettek az érdeklődők.)

A Parádot bemutató egységben a helybeli jellegzetes kék kobaltüveg (például a híres úgynevezett *daruváza*) mellett Varga József (1909–1990) Veszprémben végzett anyagmérnök kísérleti eredményeként született pasztellszínű üvegek is helyet kaptak. Ezeket a különleges finomságú üvegeket mesteri módon csiszolták, illetve hámozták a gyár műhelyében. A gyár legismertebb tervezőit (Kékesiné Sipos Judit [1937–], N. Hamza Erzsébet és Rénes György [1944–2005]) is bemutattuk. Parád szerepe azért is kiemelkedő, mert a Parádsasvári Üvegmanufaktúra tette lehetővé az alapítvány finan-

FÁBRY János: Üvegdobozok, bonbonnierek | János FÁBRY: Glass boxes, bonbonnières | 1972, füstszínű alj és fedő, színes alj és fedő, magasság: 11 cm
Fotó: Varga Zsolt

szírozásával a MOME diákjai számára, hogy a kiállításhoz kapcsolódóan egy workshop keretében új tárgyakat hozzanak létre. Az alkotói hétvégén a parádi hutában James Carcass üvegművész vezetésével július 20. és 23. között számos remek alkotás született. A tárlaton egy külön egységben a legfiatalabb generáció, a diákok itt született munkáit is megismerhette a közönség.

A karcagi üvegyár tárgyait bemutató tematikus blokkban Veress Zoltán (1901–1965) kapott nagyobb figyelmet, hiszen a radioaktív kísérletektől sem visszariadó vegyész művész tanítványával, Suha Zoltánnal (1932–) találta fel az 1961-ben közösen szabadalmaztatott „fátyolüveget”.

Nem maradhatott ki a történeti részből Báthory Júlia (1901–2000) alkotása sem. Az 1937-ből származó *Oroszlános pannója* szépen reprezentálta a homokfúvás technikáját, melyet ő az elsők között alkalmazott művészi üvegen 1932-ben, miután egy különleges emulziót fejlesztett ki, melynek segítségével lehetővé vált az üveg ilyen jellegű szobrászi megmunkálása.

A veszprémi régió és az ajkai üvegyár üvegművészeti vonatkozásait az erdei hutákban készült különleges csiszolású 19. századi somhegyi butéliák és poharak, valamint az ajkai tervező iparművészek legkiemelkedőbb alkotásai képviselték: Németh Magda (1941–) vázái és Fábry János (1947–) bonbonierjei, gyertyatartói.

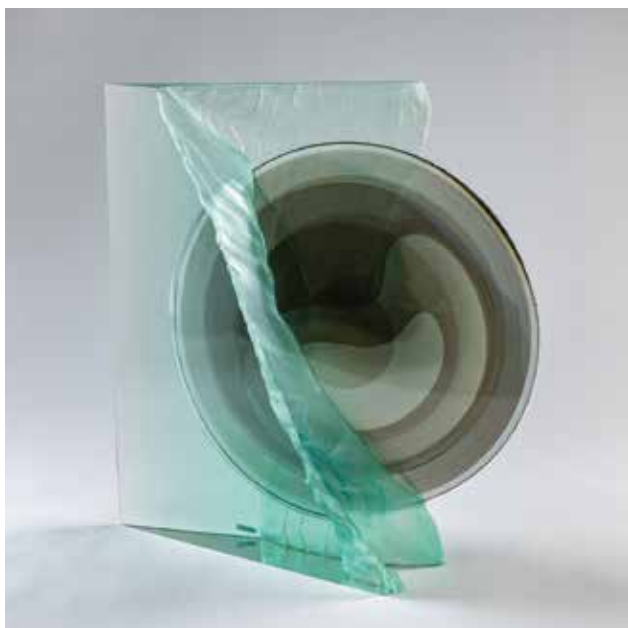
KANYÁK Zsófia: Rosenthal lámpa | Zsófia KANYÁK: Rosenthal lamp
1973, melegen megmunkált üveg, 38x30 cm
(Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém, ltsz.: Ü.2009.1.1.)
Fotó: Laczkó Dezső Múzeum

A négy tematikus történeti vitrin rövid leírásait olasz és angol nyelven hallgathatták meg a látogatók az asztalokra kihelyezett QR-kódok beolvasásával, az elmélyülni vágyók pedig a kiállítás weboldalán találhattak még kiegészítő információkat.

SIPOS Balázs: Agnus Dei | Balázs SIPOS: Agnus Dei | 2021, formába öntött üveg, polírozott, 20x40x12 cm
Fotó: Sipos Balázs

A közel 40 kortárs alkotó közül tízen teljesen új tárggyal készültek a tárlatra. Így például a magyar üvegművész doyenje, Hefter László Ferenczy Noémi-díjas magyar üvegművész, restaurátor, akinek *Fragmentum* című festett, antik üvegtáblája szerepelt a kiállításon, amely ötvenéves építészeti üvegtervezői munkásságát reprezentálja. Farkas Vajk a *Színstruktúra* című művében, ahogy korábbi alkotásaiban is, az új technikai lehetőségeket keresi és aknázza ki. James Carcass Magyarországon élő brit üvegművész a Parádsasvári Üvegmanufaktúra műhelyében készítette el – különböző üvegfúvási technikákat alkalmazva – a velencei kiállításon debütáló *Cranberry Split* című alkotását.

LUGOSSY Mária: *Ősanya* | Mária LUGOSSY: *Progenitrix*
1988, rétegelt, ragasztott, homokfúvott üveg, optikai lencse befoglalva,
45x45x17 cm (Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém, ltsz.: Ü 88.2.1.)
Fotó: Laczkó Dezső Múzeum

Mindemellett a 2023-as Velencei Építészeti Biennáléhoz csatlakozva a kiállítás bemutatta a *Térszpirál – Európai Kortárs Üvegművészeti Múzeum* koncepciójának 1:100 arányban megépített építészeti makettjét is (tervezők: LAB5 architects: Erdélyi Linda, Dobos András, Korényi Balázs, Gáspár Virág Anna, továbbá Urnukh Darizav, Kozma Zoltán, Székely Dávid).

A tárlat mindezen túlmenően egy másik kiállítással is kiegészült a Loredan-palotában, ahol hat magyar üvegművész mutatkozott be: Gáspár György, Kóródi Zsuzsanna, Lukácsi László, Sipos Balázs és Varga Dóra (a Bohus–Lugossy Alapítvány támogatásával és szervezésében), illetve Borkovics Péter, aki harmadik alkalommal, önálló kiállítóként szerepelt. Ez a tér központi rendezvényhelyszíne volt a *The Venice Glass Week* fesztiválnak.

A tárlatnak rekordszámú látogatója volt a 12 nap alatt, míg nyitva tartott, összesen 2175 érdeklődő tekintette meg. Ez természetesen annak is köszönhető, hogy kapcsolódott hozzá két szakmai nap előadásokkal, prezentációkkal, szakmai beszélgetésekkel. Az első a megnyitó napján, szeptember 2-án tartották. A Veszprém–Balaton 2023

NÉMETH Magda: *Váza* | Magda NÉMETH: *Vase*
1998, háromrétegű üveg, csiszolt díszítéssel, magasság: 30 cm
(magántulajdon)
Fotó: Dr. Sík Attila

Európa Kulturális Fővárosa Zrt. (EKF) művészeti és kreatív főtanácsadója, Can Togay vetítéses előadásban mutatta be az EKF-projekt legfontosabb célkitűzéseit. Ezt követően egy előadás keretében beszéltem a veszprémi régió és az üveg kapcsolatáról, a bakonyi üveghuták, valamint az Ajkai Üveggyár történetéről. A szakmai nap legfontosabb programja a Gelencsér András, a Pannon Egyetem rektora, és a kiállítás főszervezője, a Bohus–Lugossy Alapítvány alapítója, Bohus Eszter által a két intézmény közötti, szakirányú továbbképzés kidolgozására létrehozott oktatási együttműködési keretszerződés aláírása volt. A kreatívipar és az üveg szerepe a veszprémi régióban évszázadok óta meghatározó, erre a hagyományra épül majd a várhatóan 2024 szeptemberétől induló új képzés is.

LUKÁCSI László: Gold Snail | László LUKÁCSI: Gold Snail
2023, rétegelt, ragasztott, savmaratott, dikroikus üveg, Ø 49 x 7 cm
Fotó: Lukácsi Liza

SOVÁNKA István: Váza | István SOVÁNKA: Vase
1910 körül, üveg, magasság: 16 cm (magántulajdon)
Fotó: Dr. Sík Attila

Kancsó. Gyártó: Zsolnay-gyár | Jug. Manufacturer: Zsolnay factory
1905 körül, fújt üveg, irizáló festett díszítéssel, magasság: 19 cm
(magántulajdon)
Fotó: Dr. Sík Attila

A második szakmai napot Antonella Magaraggiának, az Ateneo Veneto elnökének köszöntője nyitotta meg. A Magyar Művészeti Akadémia (MMA) intézményrendszerét, eredményeit, tevékenységeit és céljait ismertető előadást követően az MMA akadémikus üvegművészeinek (Hefter László, Lukácsi László) és ösztöndíjasainak (Koós Daniella, Sipos Balázs, Telegdi Balázs) kerekasztal-beszélgetését Szilágyi B. András művészettörténész moderálta. Sík Attila műgyűjtő, neurobiológus, agykutató, a University of Birmingham professzora vetítéses előadásában a tudomány és a művészet izgalmas szemszögéből mutatta be a magyar üveg történetét, ezt Szilágyi B. András előadása követte *A velencei üveg hatása a magyar üvegművészet fejlődésére* címmel.

DOHNÁL Szonja
művészettörténész, a kiállítás társkurátora

(Glass Art NOW! – A magyar üveg 1000 éve. Ateneo Veneto di Scienze, Lettere ed Arti, Velence, Olaszország, 2023. szeptember 2–15. és The HUB. Palazzo Loredan dell'Ambasciatore, Velence, Olaszország, 2023. szeptember 9–17. A tárlatok a Veszprém–Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa Zrt., a Magyar Művészeti Akadémia, Veszprém Város Önkormányzata és a Liget Projekt támogatásával valósultak meg.)

A cikk képanyagát a Bohus–Lugossy Alapítvány bocsátotta rendelkezésünkre.

Ezerszínű fa

A FABUNIO DESIGNEDUKÁCIÓS KEZDEMÉNYEZÉSE

A Fabunio – Magyar Bútor és Faipari Szövetség a 2022 elején tartott pályaaorientációs workshopsorozatának keretein belül a design hozzáadott értékével ismertette meg a vidéki szakképző intézmények tanulóit. Ekkor merült fel a kiállítás ötlete. A program sikerén, a tanulók és a tanárok érdeklődésén felbuzdulva kezdték el keresni a lehetőséget arra, hogy a designtermékek és a tanulók találkozása a valóságban is megtörténhessen: hogy a terméktervezés hozzáadott értékei a faanyagból készült tárgyakon kézzelfogható módon is szemléltethetők legyenek a jövő faipari szakemberei számára, valamint hogy a kreatívipari hallgatók, a pályán elhelyezkedni szándékozók is láthassák, milyen szemléletek segítségével és milyen gyártástechnológiával lehet fából designtermékeket készíteni.

A kiállítás anyaga – nevéhez híven – a fa alapanyag felhasználhatóságának sokszínűségét mutatja be a magyar designerek által tervezett és sokszor általuk is gyártott, valamint a legkorszerűbb hazai üzemekben megvalósult termékeken keresztül. A válogatás fontos célja volt, hogy olyan tárgyakat is bemutasson, melyekkel nem találkozunk nap mint nap, és hogy rámutasson arra, hogy a design nem csupán esztétikai jelleg, hanem olyan gazdasági kérdésekre is választ adhat, mint az alapanyag- és a gyártási költségek innovatív csökkentése vagy a hulladék kezelése.

A kiállítás egy részét a tervező-gyártó kollaborációk azon jó példái adták, ahol a designer kifejezetten a gyártó technológiai háttérét vette alapul a termék fejlesztésénél. Kerékgyártó András Plydesignnak tervezett

KELE Sára: Nomad bútorcsalád. Gyártó: Nyír-Demonich Zrt. | Sára KELE: Nomad furniture set. Manufacturer: Nyír-Demonich Ltd.
 2018, újratáblásított felület, ládavasalat, kötél, asztalosmunka, ülőke: 45x44x20 cm, kisszekrény: 74x42x40 cm, pad: 44x120x20 cm
 Fotó: Simon Zsuzsanna / Fabunio – Magyar Bútor és Faipari Szövetség

Frigate székcsaládja kiemelkedő tervezői példa arra, hogy a felelősségteljes gyártás és az esztétikus megformálás minőségben tett kompromisszumok nélkül is megvalósítható a termékfejlesztés során. A székpálást két részből áll: a háttámlát 3D furnér technológiával készítik, míg az ülésrészt hagyományos rétegeltlemez-eljárással állítják elő, biztosítva ezzel a maximális

ergonómiai megfeleltetést és a költségoptimalizációt. A székek robusztus karakterét tökéletesen ellensúlyozza az elegáns formavezetés, mellyel a tervező a tárgy hozzáadott értékét növelve időtálló designterméket hozott létre. Horváth Máténak a Balaton Bútor részére tervezett *Frame* szék és karosszék kollekciója a rakásolhatóság funkcióját helyezi a tervezés középpontjába. A tervező és a megbízó

KERÉKGYÁRTÓ András: Frigate szék. Gyártó: Plydesign | **András KERÉKGYÁRTÓ**: Frigate chair. Manufacturer: Plydesign
2019, tölgyfurnéros rétegelt lemez, rétegeltlemez-hajlítás, 79,3x51x52,4 cm
Fotó: Simon Zsuzsanna / Fabunio – Magyar Bútor és Faipari Szövetség

a termékfejlesztés során egy olyan kollekció létrehozására törekedett, ami nem elvesz a térből, hanem hozzáad. A kiemelkedően ergonomikus, bravúrosan karcsúra formált ülés és támla határozza meg az ülőbútorok karakterét, aminek eredményeként a szék és a karosszék nemcsak könnyed megformálású, elegáns és hosszú távú esztétikával rendelkező termékké vált, hanem együtt is rakásolható.

Somlai Tibor Balaton Bútorral készített *Black Tea* karszék, fotel és kanapé együttese nagyvonalú, látványos közületi kollekció, mely minden kényelmi funkciónak megfelel. A bútorok vázszerkezete elegáns keresztmetszetű, tömör bükkfa, a háttámla nádazott, ez az anyagpárosítás a régi korokat modern formában idézi meg, egyben könnyeddé, légiessé teszi a darabokat. A finoman hajlított háttámlák gyártástechnológiája bravúros, a fotel és a kanapé kónuszosan megmunkált elliptikus formájú lábai szépen kiemelik a bútorok alakját, vékony keretet képezve azok alatt, a design egyértelműen a luxus érzetét kelti.

Kele Sára és a Nyír-Demonich Zrt. együttműködésében létrejött kollekció az előző daraboktól eltérően nem a gyártástechnológiából, hanem a felhasznált alapanyagokból indult ki. A *Nomad* bútorkollekció a 2018-as Moholy-Nagy

László formatervezési ösztöndíj keretein belül készült el, a projekt elsődleges célja pedig az volt, hogy választ találjon a cég naponta termelődő hulladék anyagainak felhasználására. Az újratáblásított felületen a maradék faanyagok rajzolatainak esetlegessége különleges textúrává áll össze, esztétikai értéket kovácsolva az adottságokból. A bútordarabok a városi nomádokat célozzák meg, akik mozgásban vannak, kísérletező kedvűek, és a körülöttük lévő tértől is ezt a rugalmasságot várják el.

Bergovecz László a fenntarthatóságot tartja szem előtt, teljes munkásságát ennek szenteli. Stúdiója, a Fészek Részek bútorai környezettudatosak, és bárki által könnyedén összeszerelhetők. A kiállításon bemutatott *Hashtag* székhez és *Slash* asztalhoz hasonlóan a márka többi darabja is hulladékminimalizálással és természetes alapanyagokból készül, a gyártási szemléletnek és funkcionalitásnak köszönhetően hosszú évekig bolygó- és felhasználóbarát társaként szolgál. A tervező által alkalmazott CNC-technológiának és a puzzle-szerűen megtervezett vágásmintának köszönhetően a vágás után a hulladék 5 százalék alatt marad. A bútorrészeket a fizika törvényei, azaz csapolások tartják össze, így nincs

SOMLAI Tibor: Black Tea fotel. Gyártó: Balaton Bútor | Tibor SOMLAI: Black Tea easychair. Producer: Balaton Bútor 2022, bükk, nád, textilkárpit, asztalosmunka, kárpitosmunka, 71x70x70 cm
Fotó: Simon Zsuzsanna / Fabunio – Magyar Bútor és Faipari Szövetség

szükség se csavarra, se ragasztóra az összeszerelés során. A tárgyak szép példái annak, hogy a design nemcsak egy tárgy esztétikai tervezéséről szól, hanem a termékfejlesztés teljes folyamatára ható szemlélet.

A fenntarthatóságra és etikus gondolkodásmódra szintén szép megoldásként szolgál a Maacraft és a Madzag kollaborációjából létrejött *Mökki* kutyafekhely-rendszer. Molnár Melinda és Szalkai Dániel, a két márka alapítója és tervezője a termék megalkotása során fontosnak tartotta, hogy a márkák elveihez hűen mind funkciójában, mind anyaghasználatában egy időtálló, praktikus és egyedi tárgy valósuljon meg. Ez a szemléletmód segített abban, hogy egy olyan beltéri rendszer jöhessen létre, mely kitűnően illeszkedik minden otthonba. Az ágyak anyagukat tekintve természetesen állat- és környezetbarátak, a párnák belsejét kitöltő anyag pedig textilhulladék, így a gyártási folyamatban semmi sevész kárba. A tervezők a tárgy szállíthatóságára is gondoltak: lapra szerelt formában a kutyabútor bárhová elszállítható és összeszerelhető, így a kedvenceknek nem kell nélkülözniük megszokott fekhelyüket.

BERGOVECZ László (Fészék Részek): Slash asztal, Hashtag szék
László BERGOVECZ (Fészék Részek): Slash table, Hashtag chair
Asztal: 2017 / szék: 2016, furnérozott rétegelt lemez, CNC-marás,
asztal: 150x120x80 cm, szék: 86x41,8x44 cm
Fotó: Simon Zsuzsanna / Fabunio – Magyar Bútor és Faipari Szövetség

KIRÁLY Adrienn, SZALAI Bálint (itthon.): Fedeles tárolók, sodrófa, tálca
Adrienn KIRÁLY, Bálint SZALAI (itthon.): Containers with lids, rolling pin, tray | 2020, cseresznyefa, kőris, esztergálás, ebonizálás,
sodrófa: Ø 4 x 62 cm, tálca: 2 x Ø 32 cm, tárolók: 6 x Ø 11,4 cm, 7 x Ø 16 cm
Fotó: Simon Zsuzsanna / Fabunio – Magyar Bútor és Faipari Szövetség

Az etikus gondolkodás az alapszemlélete a Maacrafthoz hasonlóan Király Adrienn és Szalai Bálint itthon. márkájának is. A társadalmilag felelős designmárka, a Vajdaság kisipari hagyományaira támaszkodva, az ott élő mesteremberek lehetőségeit kívánja szélesíteni. A kézzel, lehetőleg környékbeli alapanyagokból készült

MOLNÁR Melinda, SZALKAI Dániel (Maacraft X Madzag):
Mökki kutyafekhely-rendszer | Melinda MOLNÁR, Dániel SZALKAI
(Maacraft X Madzag): *Mökki* set of dog beds
2019, rétegelt lemez, pamutköté, vízlepergető vászon, textilhulladék,
bőrpántok, szegecs, CNC-marás, kárpitosmunka, kutyabútor: 71x65x75 cm,
párna: 8x60x64 cm
Fotó: Simon Zsuzsanna / Fabunio – Magyar Bútor és Faipari Szövetség

tárgyak elődjeik újragondolt változatai, melyek mind használatukban, mind esztétikailag tökéletesen illeszkednek a mai otthonokba. A sodrófa finom és klasszikus megjelenésű konyhai eszköz, sűrű rostú keményfából készül, melynek felülete sima és könnyen tisztítható. A kis tárolók különlegessége pedig, hogy fedelük megfordítva is pontosan illeszkedik a dobozokba, ezzel teljesen új karaktert kölcsönözve a tárgyaknak. A fekete fatárgyak mindegyike ebonizálással, festékanyag hozzáadása nélkül készül. A természetes folyamat során a fát saját cseravtartalma sötétíti, mely nemcsak vegyszermentes, de tartós és egyedi felületet eredményez.

A Nagy Anna Nóra által alapított Eperfa márka fejlesztő és ismeretterjesztő játécai prémium nyersanyagokból készülnek, melyek 95 százaléka Magyarországon belüli felelős forrásból származik. Az ökológiai és társadalmi felelősségvállalás az Eperfa számára is kiemelten fontos: minden darab etikus körülmények között, Budapest környéki kis műhelyekben, javarészt hátrányos helyzetű

mesteremberek odaadó munkájával készül. A játékokat a természet finoman változó szépsége ihleti: a bennünket körülölelő változatosság és hazánk élővilága kimeríthetetlen inspirációforrás.

Farkas-Pap Éva képzőművész Misija márkája szintén elkötelezett a társadalmi felelősségvállalás mellett. A márka főként kerámiatárgyaitól ismert, azonban a művész a Kozma Lajos kézműves iparművészeti ösztöndíj keretein belül nagyobb méretű, faanyagú fejlesztőjáték szoborral is kísérletezett. A szobrászművész rétegelt lemezből klasszikus fafaragással készült hintaállatai képzőművészeti értéket képviselnek, egyben kisgyermekek fejlesztőjátékeként szolgálnak, szélesebb felhasználói kör számára ergonomikusak, így hosszú távon, akár több generáción át értéket képviselnek. A létrejött figurák esztétikáját az egyedi formavilágon túl az alapanyag megmunkálásából fakadó organikus mintázat teszi még különlegesebbé.

Cserba Anna a kiállításon bemutatott munkájával szintén a gyerekek fejlesztése és a fenntarthatóság mellett kötelezte el magát. A *Globie* építőjáték célja, hogy egyszerre fejlessze és szórakoztassa felhasználóját: a különböző méretű fagolyókat egyensúlyt tartva kell egymásba

VARGA Eszter (Esstre): Bush térelválasztó rendszer (részlet)
Eszter VARGA (Esstre): Bush space partitioning system (detail)
2021, prémium nyír rétegelt lemez, réz, CNC-marás,
a teljes méret: 180x136x6,5 cm
Fotó: Simon Zsuzsanna / Fabunio – Magyar Bútor és Faipari Szövetség

FARKAS-PAP Éva (Misija Design): Hintakecske
Éva FARKAS-PAP (Misija Design): Rocking goat
2017, kézzel faragott rétegelt lemez, 75x25x75 cm
Fotó: Simon Zsuzsanna / Fabunio – Magyar Bútor és Faipari Szövetség

illeszteni, törekedve az egyre bonyolultabb építmények létrehozására. Az elemek stabil illesztése csak a játékoson múlik, hiszen a golyók nem tartalmaznak mágneset, vagy bármilyen, az illesztést megkönnyítő eszközt. A tárgy tervezésében fontos szempont volt a környezettudatosság: a fenyő alapanyag természetes növényi gyantával lett felületkezelve, így használata teljes mértékben biztonságos a kisebbek számára is.

Az, hogy a fa a játékkészítésnek is kiváló alapanyaga lehet, Lakos Dániel beton alapanyagúként megismert *Logifaces* játékának anyagváltásánál is tetten érhető. A *Logifaces* eredetileg a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem *1359 cm³* címmel meghirdetett, Rubik Ernő által zsűrielnökölt játékpályázatára készült 2012-ben, és ott döntős helyezést ért el. A *Logifaces* játék az alkotó ismeretei szerint az első olyan logikai kirakós játék, amely kilép a megszokott kétdimenziós síkból a térbe. A feladvány itt is kétdimenziós, de a szabály értelmében olyan felületet kell alkotni, amelyben az elemek között ugrás nem, csak törés lehetséges. A kirakós ötvözi a legősibb kirakós játékok egyszerű absztrakcióját napjaink számítógépes modellezési formavilágával.

A logikai játékok sorába illeszkedik Tompa László *Rakkako* játéka is. A játék megalkotásánál a kiinduló gondolat egy olyan új, egyedi megjelenésű tárgy létrehozása volt, ami lakberendezési tárgyként is működik. A puzzle-játék felépítése után egy absztrakt szobor jön létre, amely önálló dekorációs elem lehet egy minimalista enteriőrben. A játék lemezekből és különböző méretű hengerekből áll. A hengerek áthatolnak az egyes lemezekben, ezzel stabilizálják a lemezek helyzetét, ugyanakkor a lemezekben lévő lyukak meghatározzák a hengerek helyét. A nagyobb méretű változaton tizenkét különböző átmérőjű és tíz különböző hosszúságú henger – összesen százhusz darab, ötvenkét különböző, téglalap alakú lemez, illetve egy vastagabb alsó induló és egy felső befejező lemez alkotják az elmélyedést igénylő játékot.

A kiállításon az új logikai játék mellett megjelent Tompa László eddig ismert munkásságát jobban jellemző *Circle Star* szobor is. A szobor alapját egy körháló adja, amely a szakrális geometriában FOL (*flower of life*), azaz „az élet virága” néven ismert. A FOL egy geometriai szimbólum, amely jellemzően tizenkilenc egymástól egyenletes távolságra lévő, egymást átfedő körből áll. Általában

TOMPA László: Circle Star | László TOMPA: Circle Star | 2021, fekete diófa, esztergálás, 67x62x22 cm

Fotó: Simon Zsuzsanna / Fabunio – Magyar Bútor és Faipari Szövetség

a minták háromszögekre központosított körökön vagy négyzetrácsos pontmintán alapulnak. Az egyszerű élet virága szimbólumok csak hét kört használnak. A hét egymást átfedő körből álló minták az i. e. 7. századtól kezdve jelentek meg különböző tárgyakon, tökéletes formáját, arányait és harmóniáját a filozófusok, építészek

és művészek világszerte ismerték. A népművészetben a FOL a tér és az idő alapvető formáit ábrázolja.

Szintén az autonóm alkotások közé sorolható Sipos Gergely *Mozaik* című faliképe, melyet összetört gördeszkalapokból készített. A kiállított alkotás összesen ezer darab mozaikból készült, mely közel harminc

JUHÁSZ Ádám (Adamlamp): Bamboo Dense lámpa | Ádám JUHÁSZ (Adamlamp): Bamboo Dense lamp | 2020, bambusz, furnérvágás, 37 x Ø 50 cm
Fotó: Simon Zsuzsanna / Fabunio – Magyar Bútor és Faipari Szövetség

CSERBA Anna: Globie készségfejlesztő építőjáték | Anna CSERBA: Globie building toy for skills development
2016, esztergált fenyő, zsákvászon, elemek átmérője: 8 cm, 4 cm, 2 cm
Fotó: Simon Zsuzsanna / Fabunio – Magyar Bútor és Faipari Szövetség

gördeszkás törött lapjaiból lett összeállítva. Az elemek hosszas színválogatás után, egyesével lettek összeragasztva, a színkavalkádót lakkozott diófa keret emeli ki. A projekt túlmutat a recycling folyamatán, számos kalandnak állít emléket: amerikai körutazásnak, ezernyi trükknek és kilométernek, csonttörések sokaságának és... rendőrök elől való menekülésnek is.

Azt, hogy a fa végtelen tárgytípus alapanyaga lehet, mi sem bizonyítja jobban, mint Fekete Fruzszi *Lycoperdum* brosskollekciója. A brosskollekció 2021-ben, a portói Tincal lab Gallery *Jewelry and Nature* című kiállítására készült. A tárgyak inspirációja az ékszertervezőt mindig is lenyűgöző gombák világa, melyek különleges részei a természetnek, hiszen élhetnek szimbiózisban annak alkotóival, de az elmúlást is okozhatják. A stúdióékszerek a *Lycoperdon* pyriforme (körtepöfeteg) gombák kutatásának eredményei. Ezek a gombák mindig fán – kidőlt, vagy elhalt álló fán, tuskón – nőnek, színük fiatalon fehér, később sárgás, az idős gomba pedig barnás színű. Ugyanúgy, ahogy az ezüst is elszíneződik az idő múlásával a levegő kéntartalma miatt.

Visszatérve a funkcionalitáshoz és a megfelelő anyagok használatához, Juhász Ádám *Bamboo Dense* lámpája a kiállítás egyik szép példája arra, hogy egy tervezői vállalkozás is le tud gyártani designértékében és előállításában is magas minőségű tárgyat. A lámpatest nevéhez híven bambuszfurnérból, digitálisan tervezett, geometriai szabályokon alapuló alkatrészekből áll, melyeket egyedileg, kézi munkával állítanak össze. Az összekapcsolt és egymást átfedő elemek a kívánt forma biztosítása mellett izgalmas fény-árnyék hatást hoznak létre. A márkát a termékeinek karakteres, uralkodó, ám nem hivalkodó formái mellett a koherens tervezési és kivitelezési módszer jellemzi: analóg gondolkodás, digitális tervezés, manufaktúrális kivitelezés. Az így

TOMPA László: Rakkako logikai játék

László TOMPA: Rakkako logical puzzle

2022, cseresznyeфа, esztergálás, CNC-marás, 8x8x8 cm

Fotó: Simon Zsuzsanna / Fabunio – Magyar Bútor és Faipari Szövetség

létrejövő termékek funkcionálisak, megfelelnek a korszerű világítástechnikai követelményeknek és trendeknek, emellett magukon viselik a hagyományokon alapuló kisiparos termékfejlesztési jegyeket.

NAGY Anna Nóra (Eperfa): Zseblámpák

Anna Nóra NAGY (Eperfa): Pocket torches

2016, bükk, famegmunkálás, festés, egyenként: 12x5x3,5 cm

Fotó: Simon Zsuzsanna / Fabunio – Magyar Bútor és Faipari Szövetség

Varga Eszter CNC-marással készült *Bush* térelválasztó panelsaládja a tudatos tervezésnek köszönhetően a kortárs technológiával könnyen gyártható, ezen belül minimális erőfeszítéssel perszonalizálható termékek sorát bővíti. A tárgy a pandémia következtében kialakult megváltozott életkörülményekre reflektál. Akárcsak a sövények, nevéhez híven a *Bush* organikusan áttört paneljei is úgy határolják le a teret, hogy közben nem vonnak le annak tágasságából. A panelek természet által inspirált, ritmikus mintája szinte teljes mértékben átengedi a fényt és a levegőt, a lehatárolás érzetét az apró levelek funkcionális elhelyezése biztosítja. A közületi és magánterekbe egyaránt ajánlott panelek stabilan rögzített, forgó és paraván változatban is elérhetőek.

A szövetség 2022 decemberében rendezte meg először a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával az *Ezerszínű fa* című kiállítását a FISE Galériában. A vándorkiállítás, mely most a *Textillel-fával – Kortárs magyar kárpitosbútorok* című kiállítással bővült sorozattá, mára a kreatív- és a fa- és bútortipar szereplőit egyaránt edukáló kezdeményezéssé vált.

KOÓS Daniella

formatervező, a kiállítás kurátora

(*Ezerszínű fa*. FISE Galéria, Budapest, 2022. december 15. – 2023. január 20., Nádor Galéria, Pécs, 2023. október 6–19.; *Textillel-fával. Kortárs magyar kárpitosbútorok*. Goldberger Textilipari Gyűjtemény – Óbudai Múzeum, Budapest, 2023. szeptember 15. – november 19.)

A kiállítás online katalógusa:

https://issuu.com/fabunio/docs/ezerfa_katalogus_online_hu.2

Staféta

AJÁNLÓ AZ MMA IPARMŰVÉSZETI ÉS TERVEZŐMŰVÉSZETI TAGOZATÁNAK KIÁLLÍTÁSÁHOZ

A Magyar Művészeti Akadémia (MMA) Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozata nagyszabású kiállítást tervezett a 2023. évi programjának keretében. Az erről szóló döntést 2022 őszén hozta meg a testület. A kiállítás alapötlete szerint minden akadémikus megszólít egy-egy fiatal alkotót – műfaji megkötés nélkül –, és a kiállításon egymás párjaként szerepelnek. A választás szubjektív, ha tetszik tanár-tanítvány kapcsolat, vagy a látott teljesítmény, esetleg emóció alapján történhet, és a művészpárok együtt, közös térben összekapcsolódva mutatják meg kiválasztott munkáikat. A szervezés megkezdődött, voltak szkeptikusok (nem ok nélkül), a címválasztás pedig a „stafétára” esett. (Képzettársítás: akkor még előttünk volt a nagy atlétikai világverseny, a váltófutás, és a helyszíni közelség is jó találatnak tűnt. Azóta a világbajnokság sikeresen lezajlott, és a nyolcvanhárom kiállító művész felvonultató kiállítása is megnyílt.)

Az Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozat először 2014-ben az esztergomi Szent Adalbert Központban rendezett bemutatkozó kiállítást akadémikusainak részvételével. A kiállítás címe *Névjegy* volt. (Simon Károly írt róla lapunkban a 2014/8-as számban a 2–5. oldalon – *a szerk.*) A bemutatkozás egyaránt szólt a közönségnek és magunknak is, hiszen a sok szerteágazó műfajból adódóan ez indokolt volt.

Kilenc év telt el azóta, a tagozat állománya cserélődött: tíz akadémikus társunkat veszítettük el – kitűnő művészeket, tanárokat, a művészeti közéletben is meghatározó szerepet vállaló személyiségeket. Illendő az emlékezés. A mainál jóval nehezebb időkben az akkor lehetőséget meghaladó erőfeszítésükkel, hitükkel, képességükkel emelték egy nemzet szellemi és tárgykultúráját. Szakterületük, az iparművészet és a tervezőművészetek történelmi emlékezete, kulturális örökségünk személyi és tárgyi

Staféta – A Magyar Művészeti Akadémia Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozatának kiállítása (részlet) | From Generation to Generation – Exhibition by the Hungarian Academy of Arts' Section of Applied Arts and Design (exhib. photo)

Pesti Vigadó, Budapest, 2023

Fotó: Borbás Tamás / MMA Kiadó

emlékei kopnak, halványodnak az idő múlásával. Tartozunk nekik: elődeinknek, tanárainknak, mestereinknek egy köszönőmmel, egy-egy emléküket visszaidéző kedves gondolattal.

Staféta – A Magyar Művészeti Akadémia Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozatának kiállítása (részlet) | From Generation to Generation – Exhibition by the Hungarian Academy of Arts' Section of Applied Arts and Design (exhib. photo) | Pesti Vigadó, Budapest, 2023
Fotó: Borbás Tamás / MMA Kiadó

Minden, ami nem véletlenül jött létre, tervezés eredménye. Az iparművészet, a tervezőművészetek – *a mindennapok művészetének* – alkotói legtöbbször névtelenek. Munkájuk az élet minden területére kiterjed, az eredményt, a napi használatba vett tárgyakat természetesnek vesszük, megszoktuk. Otthonunk és berendezésének kényelme, utcabútoraink pihenést és védelmet biztosítanak, ahonnan kémlelhetjük az eget, nézhetjük a város forgalmát. Ismerjük-e a tárgyak tervezőit? A fények irányítóit, vizsgálóit és tudóit – az üvegművészeket, akik napi használati üvegtárgyainktól, közösségi vagy szakrális tereink újonnan tervezett vagy sérüléseikből „felgyógyított”, gyönyörű üveglakainak „doktorai” – ismerjük-e? Talán egy-egy autonóm üvegművészeti kiállítás szobrai alatt elolvassuk a feliratot. A plakátokon is olvasható a szignó, de lelassítja-e valaki a lépteit azért, hogy elolvassa? Száz és ezer évek művészeti üzenetének megmentőit: a roncsolt, idő pusztította műkincsek felélesztőit, a restaurátorokat, ismerjük-e? A levélborítékokon felfigyelünk-e a bélyegekre, ismeretek hordozóira, és ha igen, elolvassuk-e az alkotó nevét? Folytathatnám, a válasz: nem.

A staféta a folytonos, a véget nem érő versenyfutás metaforája is, generációról generációra. A bot két végét

– ha csak másodperc-töredéknyi időre is – ketten fogják. Egy villanásnyi fizikai, de akár hosszan tartó szellemi kapcsolat. Átadom, átveszed. A lényeg: a bot nem hullhat le a salakra.

Nem törekedhettünk az iparművészet és a tervezőművészetek teljes spektrumának bemutatására, nem ez volt a cél. Egyes műfajok talán hiányoznak, de ennek ellenére a „legyezőt” szélesre tárja ez a tárlat, bemutatva nem megszokott határterületeket is.

Képletesen is: megyünk az őszbe...

Staféta – A Magyar Művészeti Akadémia Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozatának kiállítása (részlet) | From Generation to Generation – Exhibition by the Hungarian Academy of Arts' Section of Applied Arts and Design (exhib. photo) | Pesti Vigadó, Budapest, 2023
Fotó: Borbás Tamás / MMA Kiadó

Visszaemlékezve szó szerint tudom idézni, több évtizedes távlatból is az idősebb kollégák, mestereim kritikáit, intelmeit, tanácsait. Vakvágányokra tévelygéstől, kelepcebe botlásoktól óvtak bennünket. Nem tanított ismereteket, hanem gyakorlati útmutatást adtak.

Ezt jelenti számomra, számunkra ez a szellemi staféta!

Van mit mondanunk egymásnak, fogjunk hozzá, lesz eredménye!

SÁRA Ernő

grafikusművész, az MMA Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozatának vezetője

(Staféta – A Magyar Művészeti Akadémia Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozatának kiállítása. Kurátor: Sára Ernő és Szenes István. Pesti Vigadó, Budapest, 2023. szeptember 16. – november 20.)

A Magyar Művészeti Akadémia 2023-ban megválasztott új levelező tagjai I.

FELSMANN TAMÁS, ROSTOKA LÁSZLÓ ÉS ZALAVÁRI JÓZSEF MUNKÁSSÁGÁNAK BEMUTATÁSA

2023 májusában hat ipar- és tervezőművésszel bővült a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) akadémiai tagsága. Cikksorozatunk első részében Felsmann Tamás tervezőgrafikus, Rostoka László grafikusművész, plakáttervező, tipográfus, valamint Zalavári József szobrász, formatervező-művész munkásságát Nagy Villő, az MMA munkatársa által készített összefoglalóból ismerhetik meg olvasóink.

Virtuozitás és intellektus Felsmann Tamás tervezőgrafikus

Felsmann Tamás 1982-ben diplomázott a Magyar Képzőművészeti Főiskola Alkalmazott Grafika Tanszékén, majd ugyanitt elvégezte a mesterképzést is. Ettől kezdve oktat a Képzőművészeti Főiskolán – később egyetemen –, ahol egyetemi docensként a tervezőgrafika szakirányt vezette 2008-tól 2022-ig, illetve az általános rektorhelyettesi feladatokat is ellátta 2014 és 2016 között. A Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskolájának témavezetője.

Felsmann Tamás Munkácsy Mihály-díjas grafikusművész megkerülhetetlenül fontos szereplőjévé vált a magyar tervezőgrafikai életnek, valamint a képzőművészeti felsőoktatásnak. Kulturális szervező, csoportképző, helyteremtő képessége pedig legalább annyira jelentős, mint életműve. A tervezőgrafika szinte minden területén folytat alkotói, művészi-kutatói tevékenységet a logótervezéstől az elbeszélő költemények illusztrálásáig. Tagja annak az „aranygenerációnak”, amely a rendszerváltást követően végre kiélhette a minőség iránti olthatatlan vágyát. Elsők között találta meg a lehetőséget a számítástechnika művészeti felhasználásában, amit rendkívül sok területen kamatoztatott. Művei az interpretáló, értő, művelt közeghez szólnak. Életművét fantasztikusan artisztikus,

intellektuálisan kifinomult, bravúros grafikai megoldások jellemzik, és szinte befogadhatatlan részletgazdagság. Ennek ellenére kakofóniának nyoma sincs, a képek teljeseek, mérnöki pontossággal befejezettek és harmonikusak.

FELSMANN Tamás: Celebratio Eucharistica (Pars Pro Toto No. 1), tanulmányterv | Tamás FELSMANN: Celebratio Eucharistica (Pars pro Toto No. 1), design study | 2021, digitális giclée nyomtatás, matt archív papír, 100x100 cm

Felsmann Tamás számára igen fontos a kivitelezésben rejlő technikai virtuozitás. Perfekcionista hozzáállás

FELSMANN Tamás: Basilica maior No. 1 (Architectural Heritage), tanulmányterv | Tamás FELSMANN: Basilica maior No. 1 (Architectural Heritage), design study | 2022, digitális giclée nyomat, matt archív papír, 100x100 cm

jellemzi mind a technikai előállítást, mind a hordozóanyag tekintetében, melyeknek az apró részletek láthatóságában és a színek sejtelmes változékonyságában van jelentősége. Alkotásaiban az építészeti, geometrikus formanyelv mellett visszatérő téma a nemzeti kötődés, a magyar és egyetemes kultúra, valamint történelem iránti tisztelet, a polgári értékek megjelenítése. Újabb munkáinak vezértémája az idő, mellyel párhuzamosan foglalkozik az épített környezet mellett.

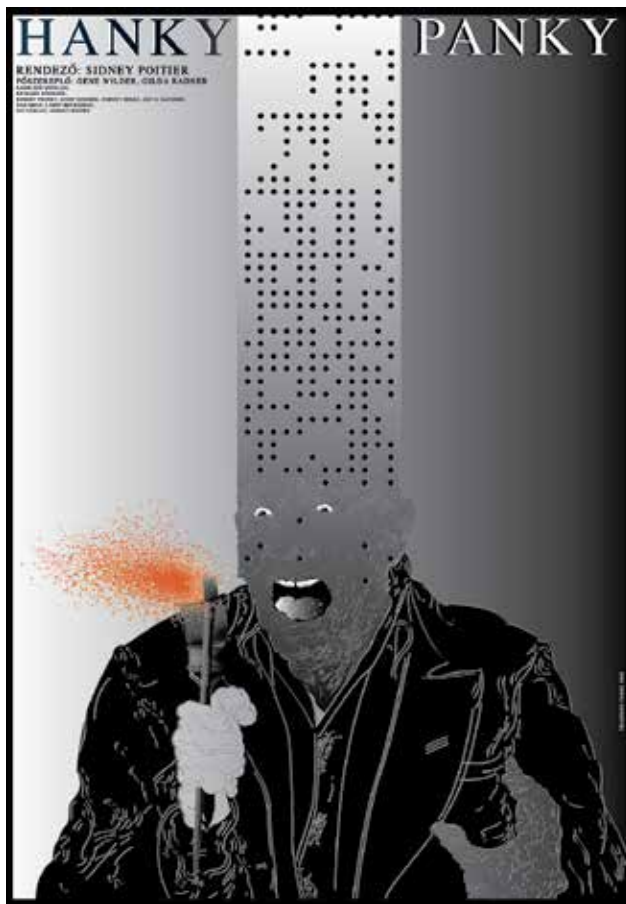
Legutóbb 2020-ban volt önálló kiállítása *Argenteus Atlas* címmel Budapesten (Livia Villa Galéria).

Pályájának kezdeti időszakában főleg külföldön megjelenő országimázs-kiállítások látványtervezésével foglalkozott (*Discover Hungary*, New York, World Trade Center, USA; brisbane-i világkiállítás magyar pavilonja, Ausztrália; Tuniszi Magyar Napok, Tunézia; stb.). A rendszerváltást követően hazai városok és települések részére tervezett címereket. Tipográfiai, könyvtervezési, nyomdatechnikai, kiadványszerkesztési tudását művészeti albumok, kiállítási katalógusok, éves jelentések, egyedi díszoklevelek tervezésénél alkalmazza.

Művei olyan közgyűjteményekben szerepelnek, mint az Országos Széchényi Könyvtár, a Mahir-archívum,

FELSMANN Tamás: Te rongyos élet, filmplakáttér
Tamás FELSMANN: Oh, Bloody Life, film poster design
1983, szitanyomat, 100x70 cm

FELSMANN Tamás: Hanky Panky, filmplakáttér
Tamás FELSMANN: Hanky Panky, film poster design
1985, szitanyomat, 100x70 cm

a Magyar Nemzeti Galéria, a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum, a Kecskeméti Katona József Múzeum, a Japan Design Foundation (Oszaka, Japán), a Brnói Morva Galéria (Moravská galerie v Brně, Csehország), a Hadtörténeti Múzeum és a Magyar Cirkuszművészeti Múzeum, Könyvtár és Archivum. Alkotásainak sorát számos nemzetközi és hazai siker övezi, valamint – példa nélküli módon – hat alkalommal érdemelte ki az Országos Tervezőgrafikai Biennálé fődíját (1986, 1990, 1992, 1994, 2012, 2018).

Magas színvonalú művészi tevékenységét két alkalommal életműdíjjal ismerték el: 2008-ban a Magyar Grafikai Stúdiók Egyesületének életműdíját, 2016-ban a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének életműdíját nyerte el, 1995-ben pedig Munkácsy Mihály-díjat kapott.

Formasűrítés és ironia

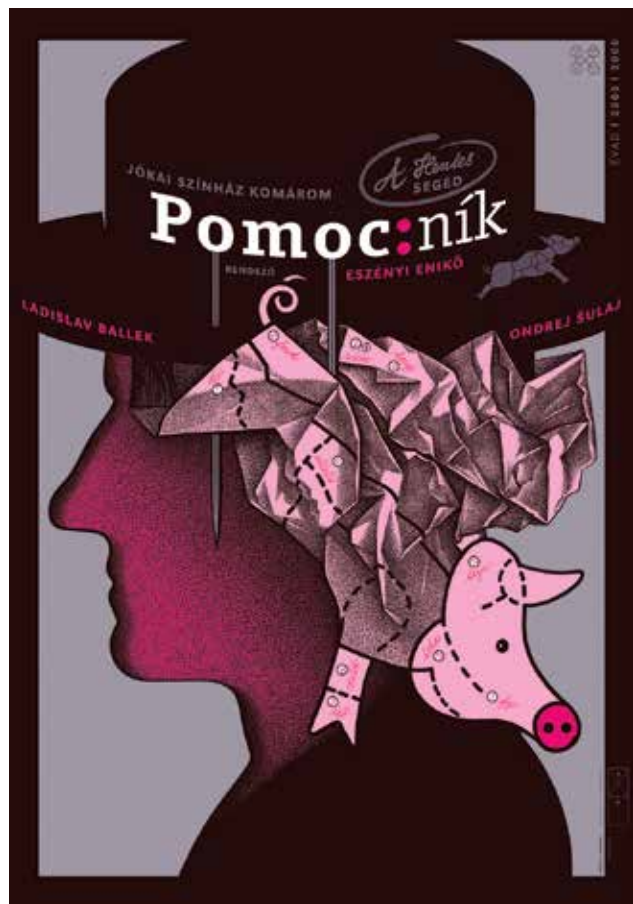
Rostoka László grafikusművész, plakáttervező, tipográfus

Rostoka László (Vladislav Rostoka) a szlovákiai Köbölkúton (Gbelce) született. 1963 és 1973 között a

Pozsonyi Művészeti Középiskolában grafikai tervezést tanult, és a pozsonyi Képzőművészeti Akadémián diplomázott. 1976 és 1993 között szabadúszó grafikusként végzett professzionális gyakorlatot.

ROSTOKA László: Legend about Paul & Paula, színházi plakát
László ROSTOKA: Legend about Paul & Paula, theatre poster
1978–2005, digitális nyomat, 100x70 cm

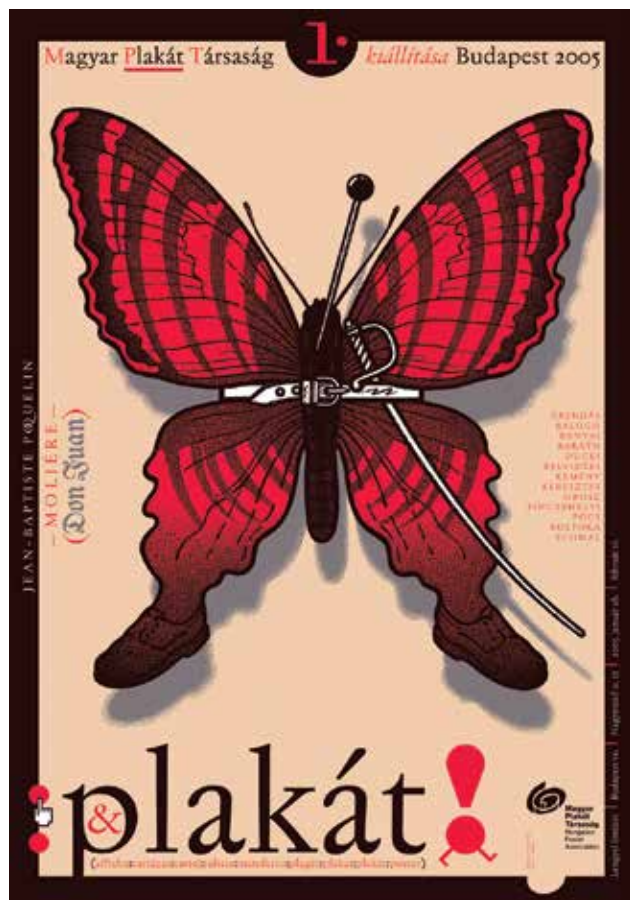

ROSTOKA László: A hentessegéd, színházi plakát
László ROSTOKA: The Butcher's Assistant, theatre poster
2005, digitális nyomat, 100x70 cm

Rostoka László neve fogalom a kortárs szlovák és magyar grafikai tervezők körében. Született szisztematikus, a rend híve. Szuverén elképzelésekkel és hatalmas ambíciókkal lépett a grafikai pályára iskoláinak elvégzése után. A grafikai tervezés szinte minden területével foglalkozott (kulturális plakátok, logotípiák, emblémák, arculattervezés, könyvtervezés, illusztrációk, éves beszámolók és naptárak, postai bélyegek). Munkáiban koncentrálnak nemzedékének művészi törekvése és irányultsága, így a 20. századi szlovák „graphic design” egyik meghatározó alkotója lett. Ő az első, aki a grafikai tervezés fogalmát újragondolta, de meg is töltötte tartalommal. 1978-ban megszervezte első önálló grafikai kiállítását a pozsonyi Cyprián Majerník Galériában *Typo:grafi(k)a* néven, s mintegy 55 egyéni kiállítást rendezett ugyanezzel a címmel Európában, Kanadában és

az Amerikai Egyesült Államokban. Műveit több mint 650 csoportos kiállításon mutatták be világszerte. 2007-ben Pozsonyban megalapította egyszemélyes stúdióját Rostoka Graphic Atelier néven. 1994 és 2006 között a pozsonyi Rabbit & Solution grafikai stúdió kreatívigazgatója volt. 1965 és 2022 között több mint 1100 könyv, katalógus és folyóirat tipográfiai terveit készítette, 350 plakátot, 55 postabélyeget tervezett.

ROSTOKA László: A Magyar Plakát Társaság 1. kiállítása, kiállítási plakát
László ROSTOKA: First showing of the Hungarian Poster Association, exhibition poster | 2005, digitális nyomtat, 100x70 cm

Kifejezőmódjának jellemzője a valóság egyszerűsített, lapidáris képe, a látványos formai hatások helyett rafinált szigorúsággal találkozunk. Jellegzetes formasűrítő ábrázolásai, sziluettjei segítségével intellektuális párbeszédet folytat a közönséggel. A grafikai elemként kezelt betűk, szimbólumok segítségével erős képeket épít ironikus antropomorfizmusaival. Műveinek alapvonása a játékoság és a humor is. A grafikai tervezés minden szegmensét műveli, de a könyvtervezés terén végzett munkája a meghatározó. Könyvekhez készített terveit összetett, bonyolult betű- és képstruktúrákból állnak, amelyek minden apró részlete átgondolt, egyedien tervezett.

Munkáiért több mint 120 díjat kapott világszerte. A világ legszebb könyvei versenyen (Best Book Design from all over the World) két bronzérmet, a csehszlovák és szlovák legszebb könyv versenyen 25 nagydíjat kapott, a 150 éve kiadott *Alice csodaországban* könyv tiszteletére rendezett New York-i kiállításon (*Alice: 150 Years in Wonderland*, The Morgan Library & Museum, 2015) nagydíjban részesült. 2018-ban, hetvenedik születésnapjára megkapta Pozsonyban a Nemzeti Design Díj (Národná cena za dizajnu) életműdíját, 2019-ben pedig a Magyar Művészeti Akadémia Iparművészeti és Tervezőművészeti Díját. 2021-ben Budapesten Arany Rajzszőg életműdíjban, 2022-ben Szép Magyar Könyv díjban részesült.

1981-ben tagja lett a grafikusok legjelentősebb nemzetközi szövetségének, az Alliance Graphique Internationale-nek. 1991-ben társalapítója volt a Nagyszombati Plakát Triennálénak (Triennale plagátu Trnava) és 2004-ben a Magyar Plakát Társaságnak, 2005-től pedig a Magyar Művészeti Akadémia tiszteletbeli tagja lett.

ROSTOKA László: Hamlet, színházi plakát
László ROSTOKA: Hamlet, theatre poster
1991, digitális nyomtat, 100x70 cm

Anyag, forma, funkció

Zalavári József szobrász, formatervező-művész

Zalavári József szobrász, formatervező Pécsen született, 1984-ben diplomázott az Iparművészeti Főiskola (ma Moholy-Nagy Művészeti Egyetem) formatervező szakján.

Diplomázása után Budapesten designstúdiót nyitott Zalavári Design néven. 1985-től alma materében egyetemi adjunktus lett. 1991-től a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem oktatója, 2012-től 2016-ig a Gép- és Terméktervezés Tanszéken a termék és formatervező szak szakmai vezetőjeként dolgozott. 2010-ben doktorált és 2017-ben habilitált a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen. 2017-től a Soproni Egyetem Alkalmazott Művészeti Intézetében folytatta oktatói tevékenységét, de meghívott előadóként oktatott az Óbudai Egyetem Ybl Miklós Építéstudományi Karán is. Oktatási és kutatási eredményeit a Scholar Kiadónál megjelent két könyve dokumentálja. *A forma tervezése – Designökológia* (2008) a forma és a funkció kapcsolatáról,

a forma evolúciójáról, illetve a design oktatásának történetéről szól, a *Designjátékok – A forma tervezésének játéka és játszmái* (2022) ötletei az alkotás és a játék fogalmainak párhuzamba állítása mellett felhívják a figyelmet a virtuális létezés módok, tevékenységek egyre fokozódó dominanciájából fakadó veszélyekre.

ZALAVÁRI József: K4 utasváró pavilon látványterve.

Gyártó: Euroelement Kft. | József ZALAVÁRI: Design of the K4 passengers' shelter. Producer: Euroelement Ltd. | 2000–2001

ZALAVÁRI József: Navona lámpa. Gyártó: General Electric Hungary Kft.
József ZALAVÁRI: Navona lamp. Producer: General Electric Hungary Ltd.
2014–2015

Fotó: General Electric Hungary Kft.

ZALAVÁRI József: Ikarus 955 távolsági busz. Gyártó: Ikarusbus Rt.
József ZALAVÁRI: Ikarus 955 coach. Manufacturer: Ikarusbus Co.
1999–2000

Fotó: Zalavári József

ZALAVÁRI József: Gömböc (Budapest VIII. kerület, Corvin sétány, a Nokia Skypark előtt). Kivitelező: Direct Line Kft.

József ZALAVÁRI: Gömböc (Budapest, 8th district, Corvin mall, in front of Nokia Skypark). Produced by Direct Line Ltd.

2017, rozsdamentes gyöngyszórt krómácel, magasság: 450 cm

Fotó: Zalavári József

Több hazai és nemzetközi designpályázaton zsűritag. Hazai és nemzetközi cégeknek világítást, utcabútorokat, információs rendszert, buszt, céges arculatokat tervez. Leghíresebb, köztéren megtalálható alkotása a 2017-ben Budapesten felállított 4,5 méter magas, több mint négytonnás, rozsdamentes acélból készült *Gömböc* szobor.

Munkáiban a képzőművészet és a design összehangolására törekszik, oktatói és alkotói tevékenységében az ökológiai szemléletnek kiemelkedő jelentősége van. Ez utóbbi fogalom alatt a természet, a társadalom és a gazdaság egységének és harmóniájának megteremtését érti. Geometrikus minimalista gondolkodásmódja lehetővé teszi, hogy új anyagokat és ipari eszközöket vonjon be alkotói folyamatába, ezáltal mérnöki alapokra helyezett formatervezést tud létrehozni. Az így alkotott szobrok és reliefek, melyeknek színvilága is visszafogott, az anyagban ébredő feszültségek hatására születnek meg. A felületükön keletkező fény-árnyék változások a figyelmes szemlélőnek különös interaktív élményt nyújtanak.

Zalavári József számos hazai és nemzetközi díj birtokosa. 1987-ben Formatervezési Nívódíjban részesült az ETS-M távösszegző mérőműszer tervezésért (közreműködtek még: Liptay Tivadar szerkesztő mérnök, Kmethy Győző gyártmányfejlesztő, Mészáros István főkonstruktor, gyártó: Ganz Árammérőgyár), 1996-ban ugyancsak elnyerte a díjat a Fodor Lóránttal közösen tervezett ötliteres vízmelegítő berendezésért (gyártó: HAJDU Hajdúsági Iparművek Rt.). 1998-ban a tokiói nemzetközi autótervezési pályázaton szintén Fodor Lóránttal együtt részesült elismerésben. 2008-ban pedig Ferenczy Noémi-díjjal tüntették ki munkásságáért.

A művész tagja a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének, a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémiának, valamint a Magyar Szobrász Társaságnak.

MMA
MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

A cikk megjelenését az MMA támogatta. A második részt, a Pázmándi Antal keramikumművészt, Sipos Enikő textilrestaurátort és Smetana Ágnes üvegművészt bemutató ismertetőt a következő lapszámunkban közöljük.

IPARMŰVÉSZETI REMEKEK

EGY ÉLETMŰ INDULÁSA,
EGY ÉLETMŰ ÖSSZEGZÉSE

Schrammel Imre
keramikumművész
főiskoláskori rajzai és
Hefter László
üvegművész
restauratori és építészeti
üvegmunkái
két impozáns kötetben

Októbertől
a könyvesboltokban!

mmakiado.hu

MMA
MAGYAR
MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

MMA
KIADÓ

érték minden oldalán

Poszt-COVID: Új időszámítás

A MOME DESIGN INTÉZETÉNEK 2023-AS DIPLOMAMUNKÁI

A Moholy-Nagy Művészeti Egyetem (MOME) Design Intézetének életében a 2023-as év mindenképpen egy új szakasz kezdetének tekinthető. Az elmúlt évek eredményeire a pandémia nagy hatást gyakorolt. A lezárások vagy a diplomavédés módját, vagy a felkészülést, illetve a tárgyak kivitelezését befolyásolták. Ebben az időben ugyanakkor sok új téma került felszínre, melyek korábban nem voltak jellemzőek, és úgy tűnik, ezek jelenléte tartósan meg is marad a MOME-diplomák repertoárjában.

KISS Lúcia Beatrix: Y mini, a Technocraftism kísérleti kiegészítőkgyűjteményének egyik darabja | Lúcia Beatrix KISS: Y mini, a piece of the experimental accessories collection Technocraftism | 2023, bőr, PLA műanyag, varrás, 3D nyomtatás, 20x40x40 cm
Fotó: MOME

A bezártság, a magány, a félelmek és szorongások továbbra is látható témák, ahogy bizonyos tekintetben gyökeret vert egy „introvertált alkotói attitűd”, amelyben a design korábban megszokott, a közösség igényeit kutató, a fogyasztás és termelés szempontjait érvényesítő szemlélete helyett a tárgy tulajdonképpen a tervező személyes attitűdjeit, gondolatait „tárgyasítja”, és amelyben a belső utazás felértékelődik. A design hagyományosan racionális felfogása, közösségi, kereskedelmi és szociális dimenziói mellett egyre erősebben érezhető az emocionális design térhódítása.

Bencsics Dorina Lili munkája (*Bamana* projekt) például hagyományos szociális design felvetésen alapul, az eredmény viszont egy olyan, afrikai önkénteseket támogató projekt, amelyben a közösségi alkotói folyamat a diploma igazi tárgya, és amelyben a tárgyalakítás valójában az élmények és kulturális interakciók feldolgozásának terápiás eszköze. Bársony Cintia Barbara is a tárgyak érzelmi dimenzióira koncentrál: egészségügyi várótermi bútort tervezett (a mestermunka címe: *waiting well*), de a tárgy lényege a kórházi várakozás alapvető stresszhelyzete, ahol szorongáscsökkentő, komfortos érzetet igyekszik kelteni a felhasználóban. Varga Boglárka *Átérző* című fejlesztő társasjátéka is hasonló indítatásból építkezik, egyúttal jóval termékszerűbb, szó szerint kézzel fogható tárgy. Az ügyes társasjáték a Dixithez hasonló asszociációs társasjátékok és a dominószerű, lapkalerakós játékok mechanizmusain alapulva az érzelmi fejlesztés hatékony eszköze lehet gyerekeknek. Szabó Fanni Eperke ruhakollekciója (*Pyonephrosis*) egyenesen a konkrét traumafeldolgozásról szól: minden ruhadarab a trauma egy-egy elemét, illetve a feldolgozás fázisait jeleníti meg. A viselő az alkotó történeteit „veszi magára”. Kettunen Milla Emilia mestermunkája, a *More Frames for the Unfinished Art More Songs for the Abandoned Ideas* címet

JENEY Judit: HairMemory kollekció | Judit JENEY: HairMemory collection 2023, haj, üveg, szilikon, a medálók egyenként: Ø 8 cm
Fotó: MOME

viselő installáció a kreatív folyamat „életszakaszait” hivatott megjeleníteni egyszerű, de kifejező eszközökkel. A gondolat születése, kiforrása, illetve elhagyása és újra interpretálása adják a fázisokat, amelyekben a szövés folyamata és maga a szövőszék válik installációs eszközzé. A befejezetlenség ezúttal nemcsak látszat, hanem az installáció művészi szándékát fejezi ki. A tárgy tehát egyfajta napló is, melyben az alkotó kreatív vívódásai kerülnek kifejezésre. Bukovác Lilla munkája is kifejezetten az önelemző művek közé tartozik. Egy komplex belső világot tár fel, ahol tér-elemek, párnák, kiegészítők, grafikák, installációk labirintusa alkotja a művet. Bár a hallgató szakíránya a jelmeztervezés volt, szemmel láthatóan a teljes színházi helyzet, színpadi létezés az, ami izgatja. Elmondása szerint saját nyugalmát, boldogságát, szubjektív örömeit igyekszik láthatóvá és „bebarangolhatóvá” tenni az *Isle Inne* című munkában. Talán ebben a munkában látható leginkább, mennyire átértékelődött a „tárgy” fogalma, mennyire saját meghosszabbításunkként tekintünk rájuk. Zimonyi Gwendolin *Alvásparalízis* munkája is személyes élményből táplálkozik, abból inspirálódva hoz létre egy olyan izgalmas vizuális és téri helyzetet, mely az áttetsző textilek anyagszerűsége révén kommunikál egy szintén „önmagába visszahajló” alkotást. Túllép saját traumáján, és diplomamunkájával az a célja, hogy másokon segítsen azzal, hogy felhívja a figyelmet az alvásparalízis (alvási bénulás) jelenségére, és megmutassa, hogyan lehet azt leküzdeni. A kollekció ennek a folyamatnak az állomásait mutatja be.

CSIBY-GINDELE Rebeka: *PADka* | Rebeka CSIBY-GINDELE: *BENCHlet*
2023, fa, kukoricacsuhé, 88x136x51 cm
Fotó: MOME

Ziegler Katalin *Emlékerőzió* munkája egyszerre introvertált művészi vallomás és érdekes anyagkísérlet. A zselatinban lévő textilek, melyek egy-egy emlék „reprodukciói”, pont úgy viselkednek, bomlanak, alakulnak át és végül foszlanak fel, mint az emlékek.

A munka fizikai térben és időben mutatja meg, miként veszítjük el a kontrollt emlékeink felett. Az alkotó különböző életszakaszait megtestesítő személyes tárgyai a fermentálódó zselatinközegeben önállóan alakulnak anélkül, hogy azt az alkotó befolyásolni tudná. Az emlékezés témája több diplománál is előjön, ilyen Jeney Judit *HairMemory* ékszersorozata, amely zseniálisan formálja ékszerré a hajtincset, mely a múlt század egyik gyakori szerelmi záloga volt. Dédszüleink vastag könyveiből olykor régi szerelmek könyvjelzőként megőrzött tincsei hullanak elő. Ez a szokás azonban mintha a vastag könyvekkel együtt tűnt volna el, nem kevésbé a tincsek tárolásának megoldatlansága miatt. Jeney Judit ékszerei ezt a problémát nemcsak megoldják, de új szintre is emelik.

SALAMON Dávid: *Wind Light* lámpa
Dávid SALAMON: *Wind Light*, lamp
2023, fém, plexi, LED, 3D nyomtatás, 42x35x25 cm
Fotó: MOME

A „pad” egyszerű, hétköznapi témája tűnik fel Csiby-Gindele Rebeka munkájában (*PADka*), aki a népművészetből és a századforduló bútorkultúrájából ismert konyhai lóca, vagy „kispad”, témájához nyúlt, amely bútordarab a hatvanas években kikopott a használatból és fokozatosan eltűnt. Ezt azonban inkább hordozó közegnek lehet tekinteni, ami egy sokkal tágabb témakör feldolgozását igyekszik bemutatni: az alkotó a lokális tradíciók elidegenedését és a hagyományos kézművestudás marginalizálódását vizsgálta a globális hatások (például a turizmus, tömegtermelés) tükrében. Célja egy lokális kézművességre és értékekre építő termék

létrehozása volt. Ilyen helyi érték például a kukoricacsuhé fonat, ami a bútortháttámla betétjeként ergonómiai funkciót is ellát, miközben egyszerre környezettudatos és izgalmas. Kiss Lúcia Beatrix a „technocraftism” szóeleménnyel írta le azt a kísérletet, amelyben a számítógéppel generált formák és a hagyományos „craft” elemeit ötvözve hozott létre tipográfiai játékból kiinduló táskakollekciót (*Technocraftism kísérleti kiegészítőkollekció*). Az eredmény egyszerre egy jól használható, divatos termék és okosan szerkesztett szellemi játék. Talán az egyik leginkább piacképes kísérlet a diplomák között. Nagy Katinka Panna mintakollekciója (*Érintés*) a digitális és valós érintés különbségeire reflektálva alkot szintén használható és kifejező anyagokat. Braunitzer Borbála Julianna a *Fabula szőrmeöltözék-kollekciójában* szőrmeruhákat gondolt újra, amikor állatmese-hőszöket idéző kollekciót hozott létre. A szőrmeviselés manapság stigmatizált műfaj, állatvédők sokasága tiltakozik az ellen, hogy állatok szőrét felhasználják. Braunitzer Borbála a kutatásában a szőrme felhasználás etikai kérdéseit járta körül; kollekciójával a szőrme felhasználásának új lehetőségeit szeretne volna bemutatni, ezzel nemcsak a ruhák alapvető látványát határozta meg, de az anyaghasználatot is innovatív módon gondolta újra, mivel elsősorban maradék anyagokat használt fel. Mészáros Lili „plus size” kollekciója (*Shape of All*) nem csupán a

telt idomú hölgyeknek készült ruhák kollekciója, hanem a testpozitivitás melletti állásfoglalás is, hisz bármilyen alkatú hölgy viselheti a ruhákat, melyek a hagyományos ruhaméretezéstől függetlenek lesznek, és inkább a ruha alkalmazkodik viselőjéhez, mintsem fordítva. Szarvas Valentin kollekciója egy „belső, szubjektív ön-felfedezést” követ végig a fenntarthatóság, alakíthatóság gondolatát csempészve a műbe. Az *Önmagamra hajlok vissza* című munka nem csupán a címére utal közvetlenül, de a ruhák átalakításának lehetőségeit is felveti oly módon, hogy a megunt ruhák kidobása helyett azok átalakításával hozhasson létre az ember új öltözeteket. A munka a fenntarthatóság fogalmát a személyes, belső, érzelmi utazás és az önreflexió folyamatával társítja. Hasonló témát közelít meg Kaviczki Vanda, ám szó szerint „két lábbal a földön állva”, amikor a fenntarthatóság szempontjait figyelembe véve biológiailag lebomló cipők tervezésével kísérletezik (mestermunkája a *responSOLE project* – komposztálható cipőkollekció). Konkrétan egy szabadalmaztatás alatt álló cipőtalpanyagot kísérletezett ki, mellyel ambíciója, hogy alternatívát állítson a cipőgyártás egyik legszennyezőbb alapanyagának: az EVA habnak. Szilágyi Dóra a textilipari hulladékok és micélium együttes használatával (*MiConn* elnevezésű kompozit) belsőépítészeti modulok létrehozásának lehetőségeit keresi. Wende Roberta formailag egyszerű, klasszikus modern ihletésű foteljének (*Moa*) is a kenderből kialakított textil ülőfelület adja valódi lelkét.

Az organikus anyagkísérletek már egyik évben sem maradhatnak el, a diplomák egyik alapvető témája a növekvő-lebomló, természetes anyagokból létrehozott művek sora. Ez a kortárs design egyik jelentős területe, súlya a globális piacon is meghatározó, hisz a vízfelhasználás, a megújuló energiák, a fenntarthatóság kérdései elsődlegesek a körvonalazódó krízis közepette. A pandémia réme talán távolodni látszik, de immár másfél éve tart az a lokális háború, melynek a világgazdaság szerkezetére gyakorolt hatását még csak most kezdjük

SCHILLINGER Laura: Stelázsi | Laura SCHILLINGER: Whatnot
2023, fa, fém, 170x100x62 cm
Fotó: MOME

LŐRINCZ Áron: Placemaking – Parklet kit, terv
Áron LŐRINCZ: Placemaking – Parklet kit, design | 2023
Render: Lőrincz Áron

érezni. Egész alkotói területek kerültek globális válságba, úgymint a szilikátipar szinte egésze, az építőipar, és az olaj és gáz hiánya a teljes vegyipart, ezáltal a könnyűipar egészét is átalakítja. A designerek számára tehát nem elegendő új formák vagy az esztétikai szépség keresése, az új anyagok, felhasználási és művelési területek felfedezése ugyanis alapvető létszükséglet. Butter Kitti például elmés és praktikus rovarházakat alkotott (mestermunkájának címe: *A beporzó rovarok védelme a design eszközeivel*), melyekkel közvetlenül a rovarok városi vándorlását, a létező rovarpopulációk megőrzését szeretné elősegíteni, míg Feyér Tamás *noce* elnevezésű lebomló konyhai tárolóedény-készletet tervezett. A természet megőrzése mellett fontos az energiafelhasználás kérdése, amire Kovács Martina *BabKa* kályhája olyan kidolgozott és pontos választ ad, hogy a szabadon álló fűtőtest nem pusztán szép, de gyakorlatilag minimális égéstermék-kibocsátás mellett maximálisnak tekinthető hőleadást ígér. Egy potenciális sikertermék lehet a munkából, ha sikerül megtalálni azt az ipari hátteret, mely felkarolhat egy ilyen projektet. Doktor Melinda algatenyészete is hasonlóan érvényes és potenciálisan felhasználható találmány. Ténylegesen ehető, termelhető, ráadásul ízletes ételek létrehozásához alkalmas, teljesen új szerkezetet hozott létre (a mestermunka címe: *Utópia*), mely akár a mindennapi átlagos háztartási körülmények között is alkalmazható. Igazi, vérbeli „üvegdesign”, amihez hasonló kiforrott munka igencsak ritka volt az elmúlt években. Takács Emese *Gyökereink* munkája jóval művészebb

felvetés: bizonyos tekintetben hagyományosnak tekinthető falikárpitok, gobelinek nőnek a szemünk láttára, ártírt népi motívumok körvonalazódnak a falra helyezett élő füvekből, melyek miután kiszáradtak, maguk alkotják meg a véglegesnek szánt alkotást. Válint Ingrid *Átjáró* című munkája a klasszikus képzőművészeti stúdióüveg hagyományaira épül. Castingolt üvegszobrai az „átjáró” témáján alapulnak, és a fény útját megmutatva, az üveg anyagán keresztül „mesélnek” és mutatnak vissza személyes élmények és emlékek felé. Kiss Lilla betonelemekből épülő falburkolatának alap gondolata a városi környezet megújítását célozza, de nem ez az egyetlen urbánus terekre vonatkozó megoldás az ideai diplomák között. Hasonló felvetés Juhász Enikő 3D nyomtatott kerámiaelemekből felépülő, fűthető kültéri bútora (*Hűsülő*), míg Timári Blanka *Ad Absurdum* munkájával hétköznapi tárgyak új kontextusba helyezésével invitál közös játékokra. Salamon Dávid *Wind Light* munkájának is a 3D nyomtatás képezi az alapját, és egy olyan problémát jár körül, melyben a számítógéppel segített tervezés játszik szerepet: az alkotó nem statikus, hanem dinamikus tárgyakat tervez, amiknek szinte végtelen variációja jön létre. Ezek közül választhat a vevő az időben változó tárgy „lejátszásának” megállításával, és ezt gyártják le és küldik el a részére. Így tulajdonképpen az egész folyamat „táv munkában” születik meg, miközben garantáltan egyedi eredményt produkál azzal, hogy a program a textilt megmozdító szellő mozgását imitálja, ezzel lágy és természetes hatást keltve. Lőrincz Áron mestermunkájának témája

KOVÁCS Martina: BabKa kályha | Martina KOVÁCS: BabKa stove | 2023, cserép, a kályha mérete: 100x60x40 cm

Fotó: MOME

a városi térfoglalás (*Placemaking – Parklet kit*). Célja belvárosi „holt” terek élhetővé tétele, új közösségi terek létrehozása egy számtalan formában felhasználható betonidomrendszer révén, mely egyúttal készterméknek tekinthető, hisz gyakorlatilag azonnal gyártásba is kerülhetne. Esztétikus és elmés lehetőséget teremt a városi „senkiföldjék” gyors revitalizálásához akár ideiglenes „pop up” jelleggel. Schillinger Laura *Stelázsi* című műve a kollégiumi szoba praktikus berendezéséhez járul hozzá hasonlóan egyszerűen, de nagyszerűen. Kiindulását egy „rég”i bútordarab, a stelázsi adta, ezt alakította olyan kompakt és gyártható bútorrá, mely kis méretű albérletek, kollégiumi szobák számára kínál megoldást garzonkonyhák kialakításához. Vajon lesz-e olyan vállalkozás, amely belekezd ilyen tárgyak kivitelezésébe? Kisgyörgy Balázs *Van új a pad alatt* projektje a közismert beton padidomokkal dolgozik. Az alkotó kiderítette, hogy ezeket az idomokat a hatvanas években kezdték gyártani, és mind a mai napig gyártják kisebb vállalkozások. Számos elhagyatott darab mellett, főleg vidéken, elég sok jó állapotú is megmaradt, melyeket karbantartanak

és felújítanak. Kisgyörgy Balázs szeretné egyfajta vizuális ikonná emelni ezt a tárgyat, ami elterjedtségénél fogva akarva-akaratlanul is kultúránk része. Felteszi a kérdést, hogy jogosan vetjük-e meg ezt az egyszerű köztéri elemet. Fő eszköze a humor; az alkotásai gyors tárgyátírások, üdítő színfoltok. Egyúttal elgondolkodtató a tekintetben is, hogy az elhanyagolt közterek megújítása igazából nem több száz milliós tétel, hanem szándék és kreativitás kérdése.

VARJÚ Ágnes: *Maszk* | Ágnes VARJÚ: *Mask*
2023, textil, vegyes technika, 180x180 cm
Fotó: MOME

MÉSZÁROS Lili: *Shape of All*, a kollekció két darabja
Lili MÉSZÁROS: *Shape of All*, two pieces from the collection
2023, textil, kötés
Fotó: MOME

Kiss Botond Levente *Fly Tram* diplomamunkájának megvalósítása nyilván nagyobb anyagi befektetést igényelne, viszont míg a „villamos-libegő” hibrid jármű futurisztikusnak tűnhet, a hasonló kötöttpályás közlekedési megoldások nem csak hipotetikus foglalkoztatják a szakembereket. A diplomamunka elkészítését komoly kutatás előzte meg, így a termék – megfelelő szándék mellett – gyorsan prototipizálható. Üzemeltetése és fejlesztése is olcsóbb lenne, mivel a hagyományos kötöttpályás hálózatok fejlesztése révén alkalmazható. Elek Bálint diplomamunkája első ránézésre szintén futurisztikus, viszont hasonlóan Kiss Botond Leventéhez, ő is egy aktuális trendre reflektál. A személygépkocsik számának visszaszorítása ugyanis határozott stratégiai cél az elkövetkező évtizedekben, amire nem csupán a kötöttpályás közlekedés fejlesztése, hanem a közösségi autózás is választ ad. Bár ma már számos alkalmazás működik, a műfaj mégis gyerekcipőben jár, ezért is érdekes felvetés a *GECCO*, amelyben az elképzelt jármű már formájában is idomul az új funkcióhoz.

Hankó Eszter *NiLu* lámpája egy mágnesesen tölthető, érintéssel állítható éjjeli fényforrás, mely finom formáival bármelyik designbolt polcán helyet kaphatna. Ennél extravagánsabb választ ad Dawson-Vadász Viktória Réka

MOJLI fénytestje, mely összeszerelhető, szétszedhető, variálható plasztikaként érvényesül. Egyszerű, de nagyszerű felvetés Laufer Miklós István hangszere (*Mbira Yeramangwana*), egy afrikai népi hangszer, a mbira „újrágondolása” oly módon, hogy a nyugati ember számára nehezen érthető és hozzáférhető hangszert alakít könnyen tanítható és beszerezhető tárggyá.

DOKTOR Melinda: Foto-bioreaktor

Melinda DOKTOR: Photo-bioreactor

2023, boroszilikát üveg, rozsdamentes acél, LED, plexi, 170x50 cm

Fotó: MOME

Vannak olyan projektek, melyeknek gyűjtőfogalma talán a színház lehetne – és nem pusztán a jelmeztervező szakirány természetéből adódóan. Van, hogy konkrét díszletekről, scenográfiai elemekről, jelmezekről van szó, de van, hogy a mű a képzőművészeti performance határmezsgyéjén egyensúlyozva maga is egyfajta „előadásként” értelmezhető. Ziegler Katalin korábban említett munkája is felfogható önálló performance-ként, de Varjú Ágnes maszkjai is túlmutatnak az alkalmazott művészet keretein. Ezek a maszkok nemcsak az arcot, hanem az egész testet átalakítják. Kiállítva nem is mutatnak sokat, igénylik a drámai végkifejletet, azt a helyzetet, amikor tényleges előadás részét képezhetik. Hasonlóan merevnek hatnak elsöre Velkey Virág Adél

jelmezei, melyek igazából teljes színpadképet kínálnak Bartók Béla *A kékszakállú herceg vára* című operájához (a mestermunka címe: *Színfalak mögött*). Az ajtók ugyanis fülkékbe alakulnak, ezekben a kialakuló helyzetekben pedig a herceg és asszonyai kapcsolata tárul fel. Tovább pörgetve a gondolatot egészen messze vezethetnek a felvetések, a klasszikus opera szinte teljes újrágondolásáig. Kaszás Nikolett *Stigma* című jelmeztervei is többek Dürrenmatt *Az öreg hölgy látogatása* című darabjának színpadi öltözeteinél, mivel azok egyúttal az alkotó személyes reflexiói is, melyek által az élet szakaszait, súlyait, a külső kényszerek hatásait jeleníti meg. Nagy Fanny munkájának csakúgy erős irodalmi kötődése van – a *Karnevál az alagútban* nem csupán a múlt századforduló román írójának, Ion Luca Caragialénak a *Karnevál* című darabjához készített jelmezek együttese, de egyúttal egy kortárs bukaresti közösség szó szerint „underground” kultúrájáról is referál. Tringer Beáta *Gömbje* talán az egyik legizgalmasabb ezen munkák között, hisz a tervezett „összművészeti” tárgy igazából nehezen határozható meg. Egyrészt tekinthető jelmeznek, hisz a táncosok kvázi „magukra öltik” ezt a tárgyat, de mivel alapvetően egy sajátos mozgásteret nyit, így díszletként is felfogható. Mivel azonban ezek a mozgások konkrétan a *Gömb* jóvoltából válnak lehetővé, így a tárgy maga lesz a koreográfia alapja is. Madarász Rita *FutureStructure* című műve is hasonlóan összetett struktúra, bár talán könnyebben megközelíthető, mint Tringer Beátáé. Az „interaktív installációk” ugyanis már a kortárs képzőművészet szerves részét képezik, így szinte azonnal világossá válik, hogy a „semmit a kéznek” gondolatát viszi tovább az alkotó egy olyan kézzel szőtt struktúrát mutatva be, amely interaktív módon „mozdul meg” a látogatót érzékelve úgy, hogy az nem ér hozzá.

A 21. században a tárgyi kultúra szinte olyan szorosan összenőtt a használóval, hogy a tárgy egyre inkább mentális vagy szellemi értelemben is a használó meghosszabbítása, kiterjesztése. Az alkalmazások, sokasodó virtuális profilok, avatárok a tág értelemben vett identitás kérdését helyezik középpontba. A határvonalak egyre halványabbak, néhány projekt egyenesen az alkotó valamifajta kiterjesztéseként korábban szokatlan jelenléteket produkál, ami filozófiai mélységű felvetésekre sarkall. Hol a mesterséges és természetes határa? Hol az objektum és szubjektum elválasztása? Mi generált és mi spontán? Mi általános és mi partikuláris? Mi a személyes, és mi a moduláris? Ezeket a kérdéseket vihetjük tovább 2024-re.

SZILÁGYI B. András
művészettörténész

A cikk képanyagát a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Design Intézete bocsátotta rendelkezésünkre.

Mana 20

ÉKSZERKIÁLLÍTÁS SZENTENDRÉN

Unikális esemény tanúi lehetnek azok, akik 2023. augusztus utolsó hétvégén ellátogattak a Mana Ékszerstúdió által szervezett kiállításra Szentendrén, a Görög utca 4. alatt található Zweiber udvarba.

MIKLÓSI András: New York, széthajtható gyűrű | András MIKLÓSI: New York, folding ring
2018, ezüst, befoglalt számítógép-alkatrészekkel, 8x3 cm
Fotó: Deák Szabolcs

Elsőként néhány szó a manáról. A Csendes-óceán polinéz szigetvilágának természeti népei körében élő, az ősi hitvilágból fennmaradt hit alapján a mana egy olyan személytelen erő, hatalom, avagy energia, amely a minket körülvevő dolgokba: tárgyakba, kövekbe, növényekbe, állatokba, emberekbe beköltözik, azokat átjárja, és kötődést vált ki. Ugyanakkor a mana el is távozhat egyik-másik dologból, amely korábban számunkra kedves és fontos volt. E gondolattal világszerte könnyű azonosulni, hisz közös tapasztalata ez minden embernek. Egy ékszerekkel kapcsolatos vállalkozás viszonylatában az előállított ékszer válik a manával átjárt, kötődést kiváltó opusszá, és valóban, aki elcsábul egy ilyen darab láttán, az kötődni fog később is.

A Mana csoport. Egy euforikus közegben ritkán adódó pillanatban megszülető, ám mégis rövid életű művészcsoport, amely a Magyar Iparművészeti Egyetem (2006 óta Moholy-Nagy Művészeti Egyetem – MOME) fém szakján végzett iparművészek: Jermakov Katalin, Kecskés Orsolya, Stomfai Krisztina, Egri Zoltán és Tóth Zoltán közreműködésével jött létre 2003-ban. A hazai iparművészek művészcsoportjainak sorában a szocializmus alatt született Prizma 13 csoport (1968-tól), a Manuál csoport (1975-től) mellett a Mana az Európai Unióba lépés küszöbén arra az ötletre alakult, hogy Jermakov Katalin rátalált a jó adottságokkal bíró szentendrei Bogdányi út 40. szám alatt egy házra, melynek emeletén sikerült kialakítani egy kilencfős ötvösműhelyt. Az aktuális folyamatokat megismerve hamar egyértelművé vált, hogy a nemzetközi vérkeringésbe könnyebb úgy bekapcsolódni, ha a tervezők kezdő gesztusként Magyarországra hívják a szakma legrangosabb képviselőit. Így 2004-ben *Térteremtés* címmel nemzetközi mesterkurzus szerveződött

VISNYEI Diána: Életvonal, bronz | Diána VISNYEI: Lifeline, brooch
2023, soft clay (modellező habgyurma), ezüst, 12x8 cm
Fotó: Varga Gábor György

négy ikonikus tervező: Philip Sajet, Manuel Vilhena, Giedymin Jabłoński és Zoltan Popovits részvételével. Az eseménynek köszönhetően gyorsan elterjedt a stúdió híre, és egyre több nemzetközi kiállítási meghívás, illetve jelentkezés érkezett az induló workshopokra. Ezek közül is kiemelendő volt egy finn aranyművescsoport érdeklődése, akik 11 éven át jöttek vissza minden évben. Az eltelt időben közel 40 finn kolléga látogatott a stúdióba, többen időközben a közös munkának köszönhetően saját márkát alapítottak, és sikeresen működnek szerte a világban. Minden adott volt, a helyszín, a kilencfős műhely, a szentendrei óvárosi környezet, a művésztelepi hagyományok, és az az atmoszféra, amely időről időre Szentendrére csábítja a művészeket. Sajnos a csoport tagjai az egyéni boldogulás más útjait választották, így a csoport névlegessé vált, és Jermakov Katalin egyedül folytatta a Mana-brand fáradságos építését, de ez innentől egy külön történet.¹ A már 2005 óta az ő vezetésével működő stúdió – megtartva a kezdeti célokat – galériaként és nyitott műhelyként is működik: láthatóvá tesz olyan eszközöket, technológiai folyamatokat, amelyek általában rejtetten, a színfalak mögött vannak, illetve történnek.

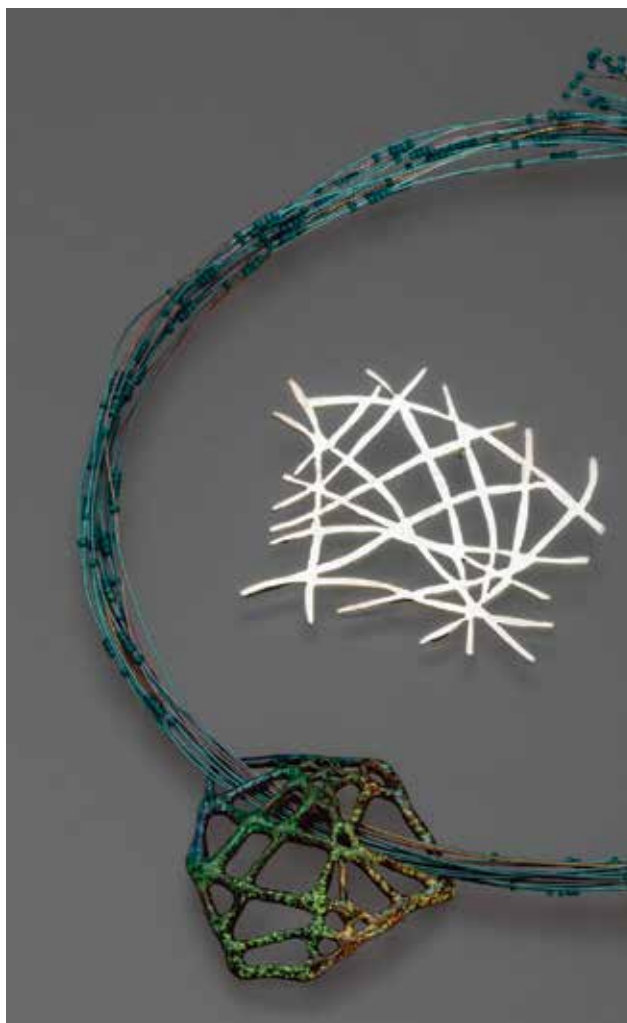
A Mana Ékszerstúdió. A jól felszerelt műhely kihasználására alapítója nemzetközi ékszertervező kurzusokat hirdetett, ahol a folyamatosan változó tematikájú mesterkurzusok az évek alatt apránként népszerűvé váltak szakmai körökben, sőt még törzsközönség is kialakult a rendszeresen visszatérő tanítványokból. Ez persze nem ment egyik napról a másikra. Kellett hozzá például

éveken keresztül a rendszeres standbérlet és propagáló jelenlét az *INHORGENTA* nevű müncheni vásáron, mely Európa legnagyobb ötvösszakvására. Másfelől jól képzett és oktatói tehetséggel megáldott tanárt igényelt – ilyen volt Jermakov Katalin –, aki sokéves és sokrétű oktatói tapasztalatának köszönhetően igazán mesterivé érett a szerepben. Hisz oktatott a MOME fém szakján, a Budai Rajziskolában, a Budapesti Metropolitan Egyetemen (METU) és permanensen a Mana égisze alatt. A különféle pozícióiban szerzett tanítványok legjobbjai azért feltűntek a Mana mesterkurzusain is. Ma pedig, aki ötvösséget tanul, és nem ismeri Jermakov Katalint, az ne akarjon képesítést szerezni.

Mindeközben család, gyerekek és újabb kibontakozás. Például három évig tartó közös munka a tervezőfenomén Popovits Zoltánnal, aki évtizedeken át a világhírű skandináv Lapponia ékszercég egyik vezető tervezője volt. E tapasztalat szülte meg a közel 60 modellből álló Mana-kollekciót.

CSABÁK Ildikó: Jó pont, gyűrűk | Ildikó CSABÁK: Good point, rings
2022, ezüst, gyöngy, plexi, a gyűrűk belső átmérője: 1,78 cm (56-os méret)
Fotó: Varga Gábor György

PÁLFALVI Emese: Vonal – nyitott és zárt kompozíciók, nyakék és szobrászat
Emese PÁLFALVI: Line – open and closed compositions, necklace and sculpture | 2023, ezüst, zománcozott vörösréz, sodrony, gyöngy, a szobrászat mérete: 6x4,5 cm
Fotó: Varga Gábor György

Mellette újra az oktatás (METU), illetve a rendszeres részvétel a hazai kiállításokon, még hozzá nem is akármilyen darabokkal! Közben 2021-ben új helyszínre költözött a Mana, a korábbinál centrálisabb Görög utca 4. számú ház emeletére. Itt picit szűkösebben, de lényegében ugyanazon funkciók adóttak.

MÁTYÓK Györgyi: Éden-kollekció | Györgyi MÁTYÓK: Eden collection 2023, ezüst, nyomtatott plexi, zafír, lapis lazuli, medál: 5 cm, gyűrű: 2,5x4,5 cm, a fülbevaló darabja: 1,5 cm
Fotó: Varga Gábor György

És akkor meg is érkezünk a Mana 20-hoz. Eljött a Mana alapításának huszadik évfordulója és a Szentendre Éjjel-Nappal Nyitva Fesztivál 2023. A városban irdatlan tömeg a meleg augusztusi hétvégén, árusstandok, koncertek, igazi fesztiválhangulat. Ez alkalomból a Zweiber udvarban található Mana Ékszerstúdió mellett a ház gyönyörű középkori pincéje is láthatóvá és látogathatóvá vált. Itt kapott helyet a három napig látható tárlat. Az emeleten, a Mana termében Jermakov Katalin ékszerei sorakoztak. A stúdióban bravúrosan tervezett tárgyak, melyek leg többje többféleképpen is viselhető, emellett esztétikailag is hibátlan, kortalan darabok, miközben ízig-vérig korunk ékszerei. A tanítványok válogatott munkái a pince két összekapcsolt termében egy-egy hosszú pulton sorolódtak. A kiállítás a Mana-kurzusok évfordulóját ünnepelte. És

micsoda anyag! A részt vevő alkotók száma jelképes: húsz; és a tárgyak volumene persze szerény merítés a húsz év teljességéből, de így is impozáns keresztmetszet. A nagyobbik teremben jobbra a közelmúlt, míg a másik részen régebbi tanítványainak munkái sorakoztak. Theresa Winkler, Susanna Feuerbacher, Petteri Palmi, Besnyői Rita, Lázár Veronika, Lenzsér-Mezei Kata, Kerékgyártó Szilvia, Wild Judit, Zalavári Fruzsina, Miklósi András, Pálfalvi Emese, Visnyei Diána, Hock Judit, B. Horváth Brigitta, Mátyók Györgyi, Egressy-Molnár Viktória, Helbocsányi Emese, Csabák Ildikó, Bars Yvette és Tarr Tünde neve legalább részben ismert lehet a területtel foglalkozók számára, hisz több közülük befutott művész idehaza, vagy külföldön. A munkák persze sokfélék: a professzionális designtól a művészeten (craft) át a művészetig (art) ívelt az alkotók irányultságainak függvényében. Mindez azért érdekes, mert egytől egyig különféle tervezési problematikákra adott válaszokként születtek egy-egy kurzus nyomán. Másrészt az autonóm ékszertervező alkotók közül, korábbi tanultságuktól függetlenül, sokan az art irányába mozdultak el az utóbbi években, ami világjelenség. Jelenünkben sokak számára immáron az ékszerfesztiválok jelentik az elsődleges megjelenési fórumot, melyek elsődlegesen az art opusait preferálják. Jermakov Katalin tanárként abban is kiváló, hogy képes oly módon átadni a tudást, hogy a magas minőség szem előtt tartása mellett nem nyomja rá tanítványaira saját stílusát, mint megannyi művésztanár. Ellenkezőleg, épp a tanítványok személyiségében rejlő megannyi színes adottság a fontos számára, a megmaradó szabadságfokuk pedig szépen bizonyítja, hogy a határok átjárhatók. A művek heterogenitása ebből fakadt, ám tervezési és kivitelezési kvalitásaik egyaránt jók, sőt nem egy esetben kiemelkedők. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy alkotóik többségükben – építészről a franciatanárig – különféle előképzettségeik után, érett intellektussal és egzisztenciával kerültek az ötvösség területére középfokú felnőttképzésekkel és ráépülő aranyműves-tanulással, azaz kiváló kézműves-alapozással, és ekként váltak mára elkötelezett, szárnyaikat próbálgató művészekké. E kör motivált alkotókat jelent, akik élvezik a számukra új terepen elérhető kreatív kibontakozást, sikert és fejlődési potenciált, s ezért választották a Mana-mesterkurzusokat. Tanárunk pedig az oktatás során tobzódik az így áradó energiákban, amelyek a legproduktívabb elegyet jelentik a tárgytervezésben. Az egyetemeken a legtöbb esetben hiányzik a hallgatók kézművesalapja, mivel az ilyen irányú előképzettséget – mint felvételi kritériumot – jó pár éve eltörölték. A fiatal alkotók – többnyire kiforrott intellektus és egzisztencia híján – sokkal rosszabb pozícióból indulnak. Az egyetemi képzés nem a szakmatanulásról

szól, tehát vagy szárnyaszegetten e nélkül próbálnak tervezni, vagy az egyetem mellett elmennek szakmát tanulni az égető hiányosság pótlására. Persze tisztelet a kivételnek. E jelenség az utóbbi tíz-tizenöt évben egyre szembetűnőbb, mivel a középfokú felnőttképzések jóvoltából jóval népesebb kör kerül a piacra, mint az egyetemekről. És mivel a felsőfokú oktatás jó ideje válságát éli, színvonala csökken, így korunkra a felnőttképzések legjobbjaival kerültek közös szintre. Utóbbiakat nevezem én „kis iparművészeknek”. Legtöbbször ránézésre nehéz vagy szinte lehetetlen megmondani, hogy melyik tárgyat milyen háttérű alkotó készítette. Ez mára kor- és rendszertűnet lett.

TARR Tünde: Tavasz, bronz | Tünde TARR: Spring, brooch
2023, alpaka, bőr, 14x11 cm
Fotó: Varga Gábor György

És még egy gondolat. A mesterkurzusok eredendően az egyetemekről kikerülő diplomás művészek további szakmai épülésére vannak kitalálva. Viszont a fentiek tükrében és e tárlat kapcsán is jól látszik a „kis iparművészek” túlsúlya. A „lifelong learning” tehát az alkotóművészet piacára is beköszöntött. Az autonóm tárgyalakotás iránt elkötelezettek pedig megtalálták tervezői fejlődésük elmélyítésének e médiumát. Sőt ott tartunk, hogy a Jermakov-mesterkurzusok mára elképesztően népszerűek lettek, olyan brand, sőt intézmény, ahol immáron felvételi és előjegyzés bevezetése szükséges. Nos, miközben az iskolákat alap-, közép- és felsőfokon is egyre inkább nyomorítja a politika az oktatás részeként, és a képzések ezernyi problémával küzdenek, addig Jermakov Katalin független brand, a Mana stúdió pedig a béke szigete. Itt

tiszta a képlet, stabil a minőség, a jelentkező tudja, mire számíthat. Ez szintén kor- és rendszertűnet.

HELBOCSÁNYI Emese: Pagony, gyűrű és függő | Emese HELBOCSÁNYI:
Grove, ring and pendant | 2023, ezüst, nemez, színes sodrony,
függő: Ø 5 cm, gyűrű: Ø 4 cm
Fotó: Varga Gábor György

Részint ennek is köszönhetően a kiállítást nézve impresszív volt a rengeteg ember, létszámuk a hétvége alatt sok száz főre rúgott – mesebeli látogatottsági volumen egy művészeti irányultságú ékszerkiállítás esetében. Ami a 20 éves fennállást illeti (ennek háromnegyedét megadatott lekövetnem), ez művészettörténeti léptékben is jelentős. Gratulálok hozzá!

SIMONYI István
művészettörténész

.....
(*Mana 20 kiállítás a XVIII. Szentendre Éjjel-Nappal Nyitva Fesztivál keretében. Mana Ékszerstúdió, Szentendre, 2023. augusztus 26–27.*)
.....

1. A bécsi Collegium Hungaricum épületében nyílt ékszerkiállítás 2007 áprilisában (*Schmuckstücke und Objekte. Zeitgenössische Schmiedearbeiten aus der Sammlung des Kunstgewerbemuseums Budapest und der Gruppe Mana*), ahol a kiállított anyag egyrészt az Iparművészeti Múzeum kortárs hazai alkotóitól – részint a csoport tagjaitól – vásárolt darabjaiból, másrészt a Mana alkotóinak további munkáiból állt. Ezt követően közös Mana-kiállítást nem rendeztek a tagok.

Tradíció és újjászületés

MAJZIK RÓBERT ÜVEGMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA A BUDAVÁRI NAPKERESZT GALÉRIÁBAN

Egy kortárs magyar művész alkotásai révén elevenedtek fel az üvegművészet régmúltat idéző díszítőtechnikái, köztük a már a római korban is ismert csiszolás. Gravírozott díszítésű üvegeket Magyarország területén a 17. századból ismerünk, de az eljárás hamarosan feledésbe merült. Magyarországon a cseh kristálystílus a 18. században még nem honosodott meg, csak a technikai eljárások alapvető fogásait alkalmazták. Az üvegmetszés, vésés és gravírozás jellegzetes szerszáma az esztergapad forgótengelyére helyezett, néhány milliméteres átmérőtől 5-10 centiméterig terjedő nagyságú fémkorong volt, amely finom karcolatokból álló kompozíció kialakítására volt alkalmas. A 19. század elején cseh hatásra egyre nagyobb hangsúlyt helyeztek a kristálystílusú díszítésmódra, ezért

komolyabb berendezésekkel látták el az üzemeket. Az üveg gravírozása különleges szakértelmet igényel, a városi céhes mesterek külföldi vándorlásaik alatt sajátították el a díszítőművészet e formáját. A 19. századi gravírozásokat végigtekintve megállapíthatjuk, hogy ezek többsége lapos plasztikájú ábrázolás.

A régi mesterek hagyományos útját járta be a 20. század második felében Majzik Róbert is, hogy útke-resése eredményeképp mára az egyetemes szépséget megragadni tudó művész váljék belőle. Magyar mesterek tanítványaként a hagyományos üvegcsiszoló technikák mellett gravírozást is tanult, s már tizennyolc évesen üveg-gravírozó-mester fokozatot kapott kiemelkedő művészi és szakmai tudása elismeréseként.

MAJZIK Róbert: Keresztőrzők (részlet) | Róbert MAJZIK: Guardians of the cross (detail)

2010, ólomkristály, gyémántfejes és kőfejes gravírozás, a teljes méret: 3,2 x Ø 25,5 cm; tál: KOJIMA Makoto

Fotó: Veres Mónika Mona

Majzik Róbert 1998 óta él Tokióban, ahol számos egyéni és csoportos kiállításon mutatta be alkotásait. 2013-ban nyitotta meg Japánban stúdióját. Saját fejlesztésű, egyedi technikával dolgozik. Idén a tokiói Liszt Intézet – Magyar Kulturális Központban is volt alkalma bemutatni munkáit. Első magyarországi kiállításán a budavári Napkereszt Galériában művészetének jellegzetes darabjai voltak láthatók az 1987-től 2022-ig tartó időszakból.

Az egyik legkorábbi műve az 1987-ben készült *Harcos Kentaur* című alkotás, mely egy mesterségesen eltört ólomkristály tömbből készült, gyémántfejes mélygravírozási technikával. A kentaurok a görög mitológiában az erőteljes férfiaság szimbólumai. Vesztüket Héraklész okozta, mivel a velük vívott csatájában a legtöbb kentaur odaveszett. Az ütközet egyik harcosát ábrázolja a mű, plasztikus részletgazdagsággal, mintegy üvegbe zárt szoborként.

2002-ben született a *Páva* címet viselő, csiszolással, gyémánt- és kőgravírozással készült, nagy alakú ólomkristály tál, melyen merész formai kivágásokat láthatunk. A tál teljes felületét a madár testének és farktollainak részletes kidolgozása tölti ki. A pávamotívum a művészetben számtalan formában jelenik meg. E nagy alakú tálon teljes pompájában, kiterjesztett tollakkal láthatjuk a csodás madarat, mely az univerzumot s a lélek kitérülését szimbolizálja. A gravírozott kristályüveg fénytörésének csodája különös, misztikus hangulatot kölcsönöz az egyedi műnek.

A 2003. év egyik jelentős darabja a *Sárkány* című kispasztikai alkotás, mely a gravírozás technikai bravúrájának tekinthető. A híres Moser üveggyár

MAJZIK Róbert: Harcos Kentaur | Róbert MAJZIK: Fighting Centaur
1987, ólomkristály, gyémántfejes gravírozás, 16x13x8 cm
Fotó: Veres Mónika Mona

sárga káliumkristály hamutáljára mint alapanyagra dolgozott a művész gyémánt gravírozófejjel. Ez az alkotás egy szárny nélküli ázsiai sárkányt ábrázol, mely pozitív tulajdonságokat hordoz, ellentétben az európai társaival. (Ezek a fantázia szülte állatok képesek megmozgatni az emberek fantáziáját annyira, hogy népszerű alakjai maradjanak a legkülönbözőbb mitológiai

MAJZIK Róbert: Zöldellő kert | Róbert MAJZIK: Green garden
2010, ólomkristály, gyémántfejes és kőfejes gravírozás, 2,2 x Ø 17 cm;
tál: KOJIMA Makoto
Fotó: Veres Mónika Mona

MAJZIK Róbert: Katana és vakizasi. Kardkészlet darabjai (részlet)
Róbert MAJZIK: Katana and wakizashi. Pieces of a sword set (detail)
Optikai üveg, gyémántfejes és kőfejes csiszolás, a teljes hosszúság: 105 cm és 65 cm
Fotó: Majzik Róbert

hagyományoknak a világ számos pontján.) A sárkány fejét negatív mélygravírozással alakította ki a művész a hamutál közepén. Ezután pozitív formában gravírozva futtatta körbe a mű külső felületén a sárkány pikkelyes testét, mely domborműként öleli körül a tárgy oldalait. Az alkotás plasztikus eszközökkel, részletgazdag megformálással, az üveg által keltett érdekes tükröződésekkel ábrázolja a tekerő testű misztikus lényt.

2010-ben készültek a kiállításon is szereplő *Zöldellő kert* és *Keresztörzök* című alkotásai. Mindkét mű kétrétegű (überfang) ólomkristály üveg. Az alapanyagként szolgáló tálak Kojima Makoto (Kodzsima Makoto) japán üvegművész munkái, melyekre Majzik Róbert csiszolással, valamint gyémánt- és kőgravírozással készített kompozíciókat. A zöldellő kert könnyedén, egymás felé repkedő madarai párokban egy-egy szívet alkotnak, az önzetlen boldogság szimbólumaként. A madarak közti florális díszítés a kertet, a szabadságot jelképezi. A lila, kétrétegű ólomkristály tálra komponált *Keresztörzök* a japán templomok kapuőrzoit idézik, kik fenyegető kinézetükkel utasítják alá a templomba érkezőket.

A tálon harcias, lófejű, szárnyas fantázialények védik a keresztet, ezeket a figurákat az európai reneszánsz bútorművészet motívumai alapján alkotta a művész. Haltestű lovak viszik tovább a burjánzó indák ívét, mintha a tál szélei felé feszítenék szét a mintában rejlő energiát. Az alkotás könnyed díszítéssel ábrázolja a kitartó erőt, nagyon finom rajzú, részletgazdag s plasztikus gravírozással.

Az *Aphroditét*, a szerelem és szépség istennőjét ábrázoló mű 2017-ben készült magas falú ólomkristály tál felületére, csiszolással és gyémántgravírozással. Aphrodité tincsenként leomló, a tál falán lefutó hajfürtjei közt stilizált gránátalmát ábrázoló hajcsatot visel, amely gyümölcs a termékenységet s az örök szépséget jeleníti meg. Fején mirtuszkoszorú látható, mely a halálón túlmutató szeretetet, szerelem jelképe. Aphrodité arcát pávatollak övezik. A pávatoll, mivel megtalálható benne minden alapszín, a teljességet, a tökéletes szépséget szimbolizálja. Aphrodité finom vonású arca harmóniában áll leomló hajfürtjeinek részletgazdag megformálásával. A portré háttérében ötvösmunkákon megjelenő, poncolással kialakított díszítésre emlékeztető elemeket láthatunk.

MAJZIK Róbert: Aphrodité | Róbert MAJZIK: Aphrodite | 2017, ólomkristály, csiszolás, gyémántfejes és kőfejes gravírozás, 4 x Ø 16 cm

Fotó: Veres Mónika Mona

Ez a művész által kialakított díszítés a „kalapácsolás” technikája, mely lapos gyémántgravírozással kialakított gömbök halmaza, fényesre polírozva, majd kőporral bedörzsölve. Ezt a technikát ezen az alkotáson láhattuk először üvegfelületen alkalmazva.

Vékony falú, könnyed Moser káliumkristály üvegre készült az *Atlasz* tál. A titán a megtestesült erő, az égboltot tartja kitartóan vállain, hisz az olümposzi istenek elleni csatavesztés után Zeusz ezt a feladatot róta rá büntetésül. Majzik Róbert kompozícióján az Atlasz lábai előtt heverő nőalakok a földi termékenységet ábrázolják. A felkelő nap sugarai „megvilágítják” a titán vállán pihenő, csillagképekkel teli, sötét égboltot. A művész a

gravírozás különböző mélységeivel különíti el egymástól a kompozíció egyes csoportjait.

Majzik Róbert technikai kísérletezései során az üveggravírozás módszereit más anyagok díszítésén is alkalmazza. Egy híres japán szaxofongyártó cég felkérte arra, hogy fejlesszen ki egy olyan fémgravírozási eljárást, mellyel nem változtatja meg a szaxofon hangzását, ugyanakkor hagyományos ötvösművészeti alkotások finomságát és szimbólumrendszerét jeleníti meg a hangszer teljes felületén. A budavári kiállításon az *Egy varázsszönyeg* című mű volt látható. Emellett Majzik Róbert képzőművészeti alkotásaiból, absztrakt festészetéből is kaptunk ízelítőt a galériában.

MAJZIK Róbert: Atlasz | Róbert MAJZIK: Atlas
2019, káliumkristály, csiszolás, gyémántfejes és kőfejes gravírozás,
2,5 x Ø 18 cm

Fotó: Veres Mónika Mona

MAJZIK Róbert: Sárkány | Róbert MAJZIK: Dragon
2003, káliumkristály, gyémántfejes gravírozás, 9,8x10x4 cm

Fotó: Veres Mónika Mona

Yanagisawa A-WO1 szaxofon (részlet). Gravírozás: MAJZIK Róbert
Yanagisawa A-WO1 saxophone (detail). Engraving: Róbert MAJZIK
A teljes méret: 12x64x20 cm

Fotó: Nobuhito Tomie

Majzik Róbert időtlen szépségű műveit igényes anyaghasználat, magas fokú technikai tudás és egyetemes, mindenki számára érthető szimbólumrendszer, a kollektív tudat lenyomatainak biztos rajztudással való ábrázolása jellemzi. Művészetében a tradíció és a kortárs megfogalmazás együttes jelenléte okoz katarzist a szemlélőben.

VILICS Judit
művészettörténész, a kiállítás kurátora

(Majzik Róbert *Colour of Sound* című kiállítása. Napkereszt Galéria, Budapest, 2023. július 9. – október 21.)

A képeket a Napkereszt Galéria bocsátotta rendelkezésünkre.

Generációs dilemmák

XIV. ÖTVÖSMŰVÉSZETI BIENNÁLÉ A KLEBELSBERG KULTÚRKÚRIÁBAN

Az Ötvösművészeti Biennálé a szakma egyetlen olyan országos rendezvénye, ahol az ötvösség-fémművesség minden ága képviselteti magát, olyan fórum, ahol az ezen a területen dolgozó művészek bemutatathatják legújabb alkotásaikat. Írásomban igyekszem a terület helyzetét a pályatárs szempontjából megvizsgálni: olyan résztvevőként, aki belülről, empatikusan tekinti át a kiállítás tanulságait és a mutatkozó tendenciákat.

Ha a jelenlegi tárlatot beillesztjük az elmúlt negyedszázad seregszemléinek sorába, és így szemléljük, akkor nemcsak a szakma pillanatnyi állapotáról kapunk képet, hanem nagyobb összefüggések és tendenciák is kirajzolódnak. Végignézve a kiállított alkotásokat, és feltéve azt a kérdést, hogy mi is a magyar kortárs ötvösség, valószínűleg nehezen tudnánk megfogalmazni a választ.

Nincs egységes tartalma az ötvösművészet fogalmának. A mai magyar ötvösművészet magában foglalja az épületplasztikától az éremművészetten át az ékszerek és a használati

tárgyak készítésének legszélesebb spektrumát. Egyrészt alkalmazott művészet: főleg fémből, kézművestechnikával előállított esztétikai és használati értékű, egyedi vagy kis szériás termékek tervezése és kivitelezése. Másrészt viszont az autonóm, szobrászati igényű fémplasztikák készítése is idesorolható. Az iparművészet és a képzőművészet határai ebben a művészeti ágban is elmosódtak.

A kiállításon találhattunk példát szinte minden előbb felsorolt tárgytípusra. A katalógus képanyagát is úgy válogattuk össze, hogy illusztrálja ezt a sokféleséget, és utaljon a tárlat tematikájára, a Petőfi-emlékévre.

LENZSÉR-MEZEI Kata: Nemzeti Bajusz kokárda-bross
Kata LENZSÉR-MEZEI: National Moustache cockade brooch
2023, ezüst, vörösréz, vörösréz természetes zöld patinával,
3D print (PLA), Ø 7 cm
Fotó: Lenzsér-Mezei Kata

B. HORVÁTH Brigitta: Természet kollekció – Ligetben, Domboldal
Brigitta B. HORVÁTH: Nature collection – In a grove, Hillside
2022, 925-ös ezüst, 5,2x3,8 cm
Fotó: Varga Gábor György

KÁLMÁN László: Mérleg II. (Érzékeny egyensúly)
 László KÁLMÁN: Scales II (Delicate balance)
 2023, acél, rozsdamentes acél, 130x140x40cm
 Fotó: Kálmán László

Az idősebb generáció (amihez e sorok írója is tartozik) tagjai általában fémplasztikákat vagy domborműveket állítottak ki, ez a tárlaton részt vevő 43 alkotó 15 munkáját jelenti, ami kevesebb mint a felét teszi ki a kiállított műveknek. A középgenerációhoz tartozó – magukat inkább fémművesnek nevező – alkotók szinte kizárólag ékszereket készítenek, ezek a bemutatott művek nagyobb csoportját képezték. A használati tárgyat készítő négy munkával szerepeltek, érmet három kolléga állított ki. A legfiatalabb generáció kevés munkával képviseltette magát ezen a kiállításon.

Ennél a problémánál meg kell állnunk egy pillanatra. A több évtizedes múltra visszatekintő kiállítássorozat jövője attól függ, hogy a legfiatalabb generáció tehetséges alkotóit sikerül-e meggyőzni, hogy érdemes ezen a seregszemen szerepelnie. Az idősebb generáció résztvevőinek száma évről évre csökken. A 2021-es *Metamorfózis* című biennálé óta két tehetséges és jelentős életművet maga után hagyó kolléga távozott közülünk: Bicsár Vendel és Muharos Lajos.

A kiállítás tárgyait szemlélve a hazai kortárs ötvösség állapotának két jellemzője is fellelhető.

A mesterségbeli szakmai tudásról és a szemléletről, „korszerűségről” szeretném néhány gondolatomat megosztani. A szakmán belül érezhető egyfajta súlyponteltolódás, ami úgy írható le, hogy az idősebb generáció tagjait jellemző tradicionális fémművestudás eltűnőben van. Ez nem csak technikai kérdés, hiszen az ötvösségben, mint mesterségben, ez évezredek óta meghatározó, fontos alap. Ennek a generációnak a pályáról való lassú kivonulásával ebben a tekintetben hiány keletkezik. Szegényedik és szűkül a szakma sokoldalúsága.

Az 1980-as évek vége óta a Magyar Iparművészeti Főiskoláról, később Egyetemről kikerült növendékek generációinak szinte kizárólagos ötvösművészeti tárgyalkotói megnyilvánulása az ékszerkészítés. Ők alkotják azt a középgenerációt, amelyik át fogja venni a helyünket a szakmában. 40–50 évesek, alkotóerejük teljében vannak. Sok tekintetben más képzést kaptak, mint az előttük végzettek. Számukra már természetes a nemzetközi közeg, a kortárs európai tendenciákkal szinkronban mozognak. Holland, dán, olasz, német ékszerkészítőikkel szerepelnek közös kiállításokon. A tárgyaikkal, külföldi kapcsolataikkal visszatették a mai magyar fémművességnek ezt az ágát az európai porondra.

A legfiatalabbak már a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen (MOME) diplomáztak. Az egyik ismert társaságuk, a H6 csoport tagjai szervezik az Ékszerek Éjszakája (2021-től Kortárs Ékszerhét Budapest / Budapest Jewelry Week) rendezvénysorozatot, ahol neves külföldi résztvevőkkel közösen biztosítanak a maguk számára bemutatkozási lehetőséget, és európai nyilvánosságot.

SZILOS András: 200 Ft-os forgalmiérme-emlékváltozat
 András SZILOS: Commemorative variant of the 200 Ft coin
 2023, réz, nikkel, cink, Ø 2,83 cm
 Fotó: Gedai Csaba

DONCSEV Antoni: Madár | Antoni DONCSEV: Bird
2023, vas, 16x25x40 cm
Fotó: Lénárt Attila / Co-Libri Stúdió

SZALAY Edit: Feltámadott a tenger... | Edit SZALAY: The Sea Has Risen...
2023, ezüst, pala, 5,3x7,2 cm
Fotó: Zelei Erika

MILE-TÓTH Judit: Emlékezet... | Judit MILE-TÓTH: Memory...
2023, ezüst, gránátgyöngy, selyemszál, a függő: 2x4 cm
Fotó: Mile-Tóth Judit

OLÁH Sándor: Hagyma-virág | Sándor OLÁH: Onion flower
2023, acél, 80x40 cm
Fotó: Lénárt Attila / Co-Libri Stúdió

TÓTH Zoltán: 'When your South Asian travel is completely ruined by your Climate Anxiety' nyaklánc

Zoltán TÓTH: 'When your South Asia travel is completely ruined by your Climate Anxiety' necklace

2022, corian, aranyozott réz, a függő: 8x9x2 cm

Fotó: Lénárt Attila / Co-Libri Stúdió

Az idősebb generáció tagjai a hagyományosan vett ötvösséget a határokat tágítva a belsőépítészet társ-művészetévé tették. Számos középület, szálloda, színház stb. nagy méretű, funkcióval bíró berendezési tárgyait készítették el – főleg világítótesteket. Ezen a kiállításon autonóm, szobrászi igénnyel készült lemezplasztikákkal szerepeltek. A kétségtelenül magas minőségű mesterségbeli tudással elkészített fémplasztikákat szemlélve felvethető a kortárs tendenciákhoz való kapcsolódás hiánya. Ha megnézzük a mai európai fémszobrászat művelőinek munkáit, érzékelhető egyfajta fáziseltolódás.

Fennáll annak a veszélye, hogy a mai magyar ötvös-
tevékenység széles spektruma leszűkül az ékszerkészítésre. Pedig szélesebb tárgyalgó tradícióink vannak, és igény is lenne az ötvösség-fémművesség más területeinek tudását használni.

A biennálé mérlegét megvonva aggasztónak tűnik számomra azoknak a kézműves-, mesterségbeli ismereteknek az elsovadása, amiket úgy kellene ápolnunk, hogy természetes módon bevonjuk a 20–21. század kínálta

high-tech fémmegmunkálási technológiákat. A tradíciót mindig össze lehet kapcsolni az innovációval.

Ami viszont örömdetes: a fiatal és középgeneráció sikeresen műveli az ötvösség egyik évezredes vállfáját, az ékszerkészítést. Ebben az európai alkotók méltó társa, és magától értetődő módon kapcsolódik a kortárs tendenciákhoz.

PADÁNYI Orsolya: Moonseed kinetikus nyakék

Orsolya PADÁNYI: Moonseed kinetic necklace

2018, réz, ezüstözött réz, édesvízi gyöngysor, a függő: Ø 7,5 cm

Fotó: Padányi Orsolya

Végül előretekintve a XV. Ötvösművészeti Biennáléra, azt hiszem, annak sikere nagymértékben attól függ, hogy a közép- és a legfiatalabb generáció tehetséges tagjait hogyan tudjuk bevonni a kiállítók közé. Ezt a munkát már most érdemes elkezdni, hogy átfogó képet kapjunk szakmánk állapotáról.

A tárlat számomra ezeket a dilemmákat veti fel, amelyeknek megoldása csak rajtunk múlik.

KÁLMÁN László

ötvösművész

(XIV. Ötvösművészeti Biennálé. Klebelsberg Kultúrkúria, Budapest, 2023. szeptember 29. – október 22.)

A XIV. Ötvösművészeti Biennálé díjazottjai

KIRÁLY Fanni, a Magyar Művészeti Akadémia Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozatának díja | MOLNÁR Éva, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének díja | OLÁH Sándor, a Budapest Főváros II. Kerületi Önkormányzat díja | SERBAKOW Tibor, Szent Eligius-díj

A kerámia és a textil új útjai

KONFERENCIA SZOMBATHELYEN A KÉSŐ KÁDÁR-KOR PROGRESSZÍV TÖREKVÉSEIRŐL

A múlt század hatvanas éveinek vége felé kibontakozó kulturális pezsgés izgalmas folyamatokat indított el a művészeti élet szinte minden területén – a színháztól az irodalmon és a zenén át a képzőművészetig –, de igazán robbanásszerű változást sokak szerint a kerámiaművészetben és a textilművészetben hozott. E két területre fókuszált a Szombathelyi Képtárban 2023 májusában megrendezett *Politika és művészet 1968–1983* című konferencia, amely a Nemzeti Kulturális Alap Magyar Génius Program Ideiglenes Kollégiuma által támogatott TeTT kiállítássorozat kísérőrendezvényeként alkotott képet a hazai kerámia- és textilkísérleteknek teret és lehetőséget biztosító szimpóziumok, biennálék és alkotóműhelyek indulásáról és sajátos, inspiráló közegéről.

TeTT – tiltott, túrt, támogatott

Szombathelyen 2022 őszén nyílt meg a TeTT sorozat három kiállítása, amely az 1968 és 1975 közötti évek

hazai kultúrpolitikáját állítja középpontjába, címével is utalva az Aczél György nevével fémjelzett korszak „tiltott, túrt, támogatott” kategóriáira. Az időszakot átfogóan bemutató tárlat *Megtört progresszió (1968–1975)* címmel látható a Szombathelyi Képtárban. A kiállítás az 1968 után berobbanó alkotók, csoportok és műhelyek példáján keresztül érzékelteti e nyolc év hazai történéseit és új művészi törekvéseit (Syrius és Rákfogó együttesek; táncházmozgalom és fúziós zene; jazz, jazzpantomim; V’73 zenekar; *Mozgó Világ* és FIJAK [Fiatal Írók József Attila Köre, a későbbi JAK, József Attila Kör]; egyetemi színpadok – ELTE, Szeged; a Pécs Csoport és a „tulipános házak”; az Iparterv-csoport és a magyar neoavantgárd; kápolnatárlatok Balatonbogláron), amelyek nagyrészt elhaltak, vagy alkotóik elhagyták az országot. Az 1969-ben, Schrammel Imre szervezőmunkájának köszönhetően útjára indult, majd 1970-ben nemzetközivé vált siklói Kerámia Symposion első két évében készült alkotásaiból válogat a TeTT sorozat másik kiállítása a

Kerekasztal-beszélgetés a *Politika és művészet 1968–1983* című konferencián. Résztvevők (balról jobbra): TANAI Ibolya, DVORSZKY Hedvig, NAGY Judit, FITZ Péter és SCHRAMMEL Imre | Roundtable during the *Politics and Art 1968–1983* conference. Participants (l–r): Ibolya TANAI, Hedvig DVORSZKY, Judit NAGY, Péter FITZ and Imre SCHRAMMEL

Fotó: Baki Orsolya / Savaria Múzeum

Schrammel-gyűjteményben *Symposion '69, '70* címmel. Míg a harmadik tárlat az új textiles nyelv, a gondolatokat közvetítő kísérleti textil születésének nyomába ered a Velemi Textilművészeti Alkotóműhely bemutatásával a *Velem 1975–1983* című kiállításon a Szombathelyi Képtárban. (Lapunk korábbi számaiban [2023/1, 2023/2, 2023/3] bővebben foglalkoztunk a kiállítással: közöltük T. Doromby Mária megnyitászövegét, a kurátor, Cebula Anna írását és Fitz Péter recenzióját – *a szerk.*)

Symposion '69, '70 kiállítás (részlet).

Az előtérben CSEKOVSKY Árpád munkái

Symposium '69, '70 (exhibition photo). In the foreground works by Árpád CSEKOVSKY

Schrammel-gyűjtemény, Szombathely, 2022–2023

Fotó: Hamar József / HírlevélPlusz

A *Politika és művészet 1968–1983* című konferencia előadásai a kiállításokon felvetett témákhoz, gondolatokhoz kapcsolódtak. Az első napon személyes emlékek és kutatói elemzések segítségével kaptunk bepillantást az Aczél-korszak kulturális életébe. Sebő Ferenc zenész, népzenekutató egy 1972-es visai (Románia) élményét idézte fel, ahol a helyiek spontán zenélését sikerült rögzítenie. Mint mondta, ott értette meg, miért nevezték a régiek a táncot tombolásnak. Azt javasolta, hogy az elidegenítő népzene szó helyett használjuk inkább a historikus popzene kifejezést. Alexa Károly irodalomtörténész, 1978–1983 között a *Mozgó Világ* főszerkesztő-helyettese a lap példáján szemléltette, mit jelentett a „köztes nyilvánosság”, és meddig terjedtek egy folyóirat határai. Beszült arról is, milyen témákat nem lehetett érinteni (1956, a lengyel kérdés 1983-tól, a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok, Trianon és a határon túli magyarok, a második világháború utáni áttelepítések), és milyen írásokat nem jelentethettek meg – például Tar Sándor, Hajnóczy Péter és Bibó István munkáiból. A kerekasztal-beszélgetésben főként a fiatalok szemszögéből jellemezték a Kádár–Aczél-korszakot a résztvevők. Soós Viktor Attila történész elmondta, hogy a hatalomnak szüksége volt a nyugati elfogadtatásra, ezért

tágítottak valamelyest a korábbi kereteken. A túrt és tiltott kategóriát azonban nem deklarálták egyértelműen, ezért a rendszer kiszámíthatatlan volt. Csatári Bence történész arról beszélt, hogyan szívargott be a vasfüggöny résein kis fáziskéséssel a nyugati szubkultúra, és kik voltak az úgynevezett „kapuőrök”. Szabó István építész a Budapesti Műszaki Egyetem sajátos, „állam az államban”-helyzetét idézte fel: pénz és apparátus segítette a kulturális kezdeményezéseket, szabadon gondolkodó műhelyek alakultak, mint például az 1961-ben létrejött Műegyetemi Irodalmi Színpad, későbbi nevén Szkéné Színház. Hadik András művészettörténész a hatvanas években Magyarországon is meghonosodott organikus építészet nemzetközi és hazai példái mellett a paksi „tulipános házak” sorsát idézte fel: azt a folyamatot, ahogy elfojtották Csete Györgynek a sablonos panelépületeket népművészeti motívumokkal díszítő és a közösségi tér nélküli lakások alaprajzát is megváltoztató tervét.

Symposion '69, '70 kiállítás (részlet).

Az előtérben MÜLLER Magda munkái

Symposium '69, '70 (exhibition photo).

In the foreground works by Magda MÜLLER

Schrammel-gyűjtemény, Szombathely, 2022–2023

Fotó: Hamar József / HírlevélPlusz

Szimpoziummozgalom és kerámiaművészet a hatvanas, hetvenes években

A szocialista realizmus mint a születő új társadalom hiteles ábrázolásának követelményrendszere sokkal szigorúbban érvényesült az irodalomban és a képzőművészetben, mint az iparművészetben, amelyre hagyományosan díszítő- vagy alkalmazott művészetként tekintettek, ezért nem vártak tőle direkt ideológiai üzenetközvetítést – jellemezte a Kádár-korszakot Vadas József művészettörténész. Az iparművészet első nyilvánosságának legfontosabb színtere a gyári tervezőművészet volt, ahol sokszorosítható formaterveket vártak a művészekről, és a Magyar

Iparművészeti Főiskolán is erre készítették fel a hallgatókat. Mivel azonban a gyárak elzárkóztak a főiskolával való szorosabb együttműködéstől, e téren nem következett be a kívánatos fordulat. Példaként említette az előadó Horváth László keramikusművész herendi anyagból, herendi technológiára tervezett teáskészletét, amelyet végül Hódmezővásárhelyen kezdtek gyártani gyengébb minőségű alapanyagból. A fiatalok közül sokan otthagyták a gyárakat és inkább „maszek” munkát vállaltak, többeknek az 1954-ben létrehozott Iparművészeti Vállalat jelentett menedéket. Ám ez is szakmai kompromisszumokkal járt, hiszen igazodniuk kellett a vásárlók ízléséhez. Az első nyilvánosság harmadik színterét a köztéri alkotások, épületfalakat díszítő munkák adták, amelyek között születtek kifejezetten nívósak is, mint Gábor István vagy Schrammel Imre művei.

Aki ki akarta kerülni a maszek lét szellemi útvesztőit, a kispolgári díszkultusz csapdáját vagy a nagyzóló álpátoszt, a második nyilvánosságot választhatta. 1965-ben, az *V. Országos Iparművészeti Kiállításon* határozták el a művészek, hogy többé nem kezdeményeznek vegyes mamuttárlatokat, hanem külön mutatkoznak be az ötvösök, a keramikusok és a textilesek. Ennek jegyében rendezték meg 1968-ban az Ernst Múzeumban a *Textil falikép '68* című kiállítást, Pécsen az első kerámiabiennálét, s közben egymás után jöttek létre az alkotótételek és szimpóziumok, nem ritkán külföldi résztvevőkkel. Ebbe a sorba illeszkedik az 1967-

es székesfehérvári Kőfém-szobrásztelep (öt meghívott művész részére a Könnyűfémmű biztosított alkotási lehetőséget), az 1968-as villányi szobrász-alkotótételep és az 1969-es első siklói kerámiaszimpózium. Ezek a kezdeményezések megkönnyítették az információcserét a vasfüggöny két oldalán élő művészek között, és főleg a fiataloknak teremtettek lehetőséget arra, hogy olyat alkossanak, amit saját műhelyükben technológia hiányában nem tudtak volna kivitelezni. Meghonosodott tehát a stúdiómunka, amelynek tárgya maga az anyag lett. Minderre találni példát Bak Imre, Pauer Gyula, Pinczehelyi Sándor, F. Zámbo István, Galántai György, Szilvitzy Margit, Bohus Zoltán, Ortutay Tamás vagy Schrammel Imre munkásságában. Főleg a textilesek és a keramikusok szakítottak a hagyományokkal és fogtak anyagkísérletekbe.

Aknai Tamás művészettörténész előadásában – amely távollétében hangzott el – a siklói Kerámia Symposion nemzetköziségét és a nyugat-európai kerámiaművészek által képviselt korszerű áramlatok jelentőségét hangsúlyozta. A külföldi előképek alapján létrejövő szimpóziumok célja éppen az volt, hogy kísérleti műhelyekké váljanak, lehetőséget teremtsenek a kutatómunkára, a szellemi-szakmai megújulásra, egy fokozottan ellenőrzött kultúrpolitikai közegben a szabad alkotásra. Siklóson is kibontakozóban volt az a szakmai együttműködés, amely a kerámiával összefüggő eszmék,

Symposion '69, '70 kiállítás (részlet). Az előtérben és a falon GARÁNYI József munkái | Symposium '69, '70 (exhibition photo). In the foreground and on the wall works by József GARÁNYI | Schrammel-gyűjtemény, Szombathely, 2022–2023

Fotó: Hamar József / HírlevélPlusz

funkcionális és technikai kérdések tisztázását segítette az itt született művek létrehozásával. Schrammel Imre szemlélete közel állt például a Siklósra is meghívott – és 1970-ben itt meghalt – Anders Bruno Liljefors műveéhez, amelyek a saját maga által kitalált homoköntési technikával készültek. A külföldi művészekkel való közös munka a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió küldetésében is a kezdetektől szerepelt. Mindkét helyszínen munkájában részt vett Fusz György kerámiaszobrász – Aknai Tamás az ő példáján érzékeltette, milyen „értéktöbblettel” jártak a külföldi alkotói kapcsolatok. A döntően a raku technikáját kutató résztvevők saját maguk építették kemencéiket. Fusz többféle típust is készített a fatüzelésű rakukemence egyik nagy szakértőjével, Frederick Olsennel közösen vagy könyvének útmutatásai alapján. A nagy méretű tárgyak égetése, „friss, ízes felületi minőségének” megőrzése terén David Davidson-tól szerzett tapasztalatokat, de nagy hatással voltak rá Peter Voulkos edény-idoljai, Janet Mansfield munkái vagy Václav Šerák monumentális emberállatai.

BORSÓDY László: Relief I. | László BORSÓDY: Relief I
1969, pirogránit, 42x45x10 cm
Fotó: Hamar József / HírlevélPlusz

A siklói kerámiaszimpózium alapítástörténeteinek pontosabb megismeréséhez járulhatnak hozzá Czenki Zsuzsanna esztéta levéltári kutatásai, amelyek eddig feldolgozatlan források (iratok, hang- és videófelvevételek, fényképek) segítségével adhatnak hiteles képet a háttérben folyó szervezőmunkáról. Az alkotótelep egykori épületében a mai napig hányódó dokumentumok megmentésével és digitalizálásával, a közgyűjtemények és az érintett szakmai szervezetek irattári anyagának áttekintésével olyan értékes információk kerülhetnek napvilágra,

amelyek a személyes visszaemlékezéseken túl rávilágítanak a szimpózium(ok) létrehozásához és fenntartásához elengedhetetlen összefogásra a különböző államigazgatási és művészeti szervezetek között – a Baranya Megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának Titkárságától a Művelődésügyi Minisztériumig, vagy a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjától a Magyar Képzőművészek Szövetségéig. Az eddig feltárt levelezések, feljegyzések, jegyzőkönyvek, beszámolók egyértelműen bizonyítják, hogy a siklói kezdeményezés nemcsak a magyar iparművészetet újította meg, hanem az államigazgatás által legitimált új működési struktúrát is létrehozott. 1970-ben fogadták el az illetékes minisztériummal egyeztetett működési szabályzatot, amely a szakmai célok mellett a szimpóziumokon készített alkotásokról rendelkezett: egyet megtarthatott a művész, a legértékesebbek – egy később létrehozandó kerámiamúzeum céljára – a Janus Pannonius Múzeum gyűjteményébe kerültek, a többit pedig eladásra kínálták. A szimpóziumot működtető, az operatív feladatokat ellátó intézményt csak 1973-ban hozták létre. Utána viszont a Baranyai Alkotótelepek mintájára néhány éven belül több mint tíz településen jött létre alkotótelep, amelyek többségében szimpóziumokat is tartottak.

A kísérleti textil kezdetei és megjelenése napjainkban

Az 1960-as évek második felétől Európa több nagyvárosának kiállítótermei a textilművészet megújulását hirdették. A Magyarországon élő művészekben is megfogalmazódott az újítás gondolata, az 1968-as budapesti, Ernst múzeumi kiállítás alkotásai is ezt

FÜRTÖS György: Madár | György FÜRTÖS: Bird
1969, mázas terrakotta, 35,5x31x19 cm
Fotó: Hamar József / HírlevélPlusz

tükrözték. A dekoratív státusú funkcionális textil átalakult gondolatokat közvetítő autonóm alkotásokká. A megújuláshoz elengedhetlenné vált a kísérletezés. Az első sikeres biennálékat követően a textilművészek Vas megye és a Savaria Múzeum segítségével kísérletezésre alkalmas alkotótelepet hoztak létre Velemben. Az 1975-től kilenc éven át működő alkotótelepen a résztvevők nagy része textilművész volt, de több éven át fotósok, grafikusok, filmesek is dolgozhattak itt. Az alkotótelepi munkák sokszínűségét és eredményeit mutatta be szubjektív előadásában T. Doromby Mária textilművész. Számára a nyolcvanas évek végétől az ezredfordulóig a textilművészet területén az újdonságokat, érdekes kísérleteket a minitextilek hozták. A 2000-es évektől ismét előtérbe

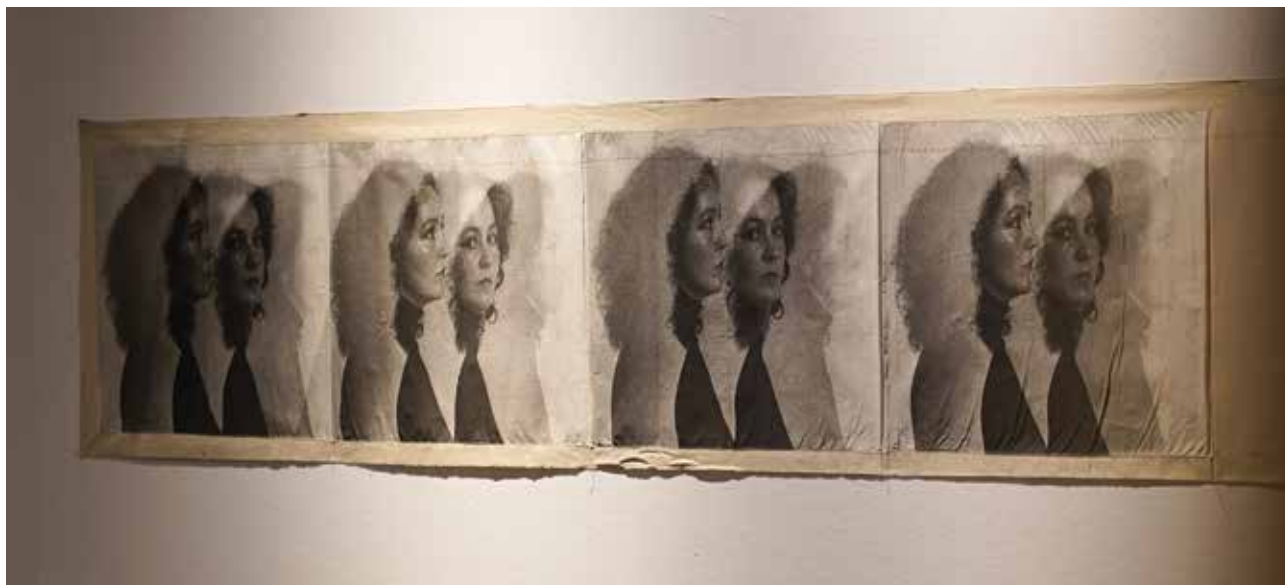
került a kísérletezés. Az előadás a lengyel és a magyar textiltriennálék és a 2017. évi Velencei Biennálé példájával bizonyította, hogy a textilművészetnek helye van a kortárs képzőművészeti szcénában. Napjainkban aktív kísérletezés folyik egyéni műtermekben és a művészeti egyetemek műhelyeiben. A hangsúly az új technológiák felkutatásán és alkalmazásán, a textil mint médium lehetőségeinek gazdagításán és újrafogalmazásán van. Emellett – mint korábban is – a textilművészek kapcsolódnak a kortárs szellemi áramlatokhoz, állást foglalnak a világ aktuális kérdéseiben.

Kelecsényi Csilla textilművész – távollétében elhangzott – előadásában kifejtette, hogy a Velemi Textilművészeti Alkotóműhely az ő életében és művészetében is meghatározó jelentőségű. Az avantgárd textilművészet fiatal generációjának tagjaként, pályakezdő művészként az akkori legfrissebb művészeti változásoknak lehetett tanúja, résztvevője. A Velemben töltött alkotói időszak hatását az autonóm textilművészetre saját művein keresztül mutatta be. Egyidőben főként a szálkísérletek foglalkoztatták: a feszített struktúrák, perforációk, átvágások későbbi tértextiljeinek előképeivé váltak. Kelecsényi funkcionális tárgyalkotás helyett a kezdetektől gondolatközlő művek, objektumok, installációk, plasztikák, textilszobrok létrehozására törekedett. Így jutott el a performance-okig, amelyekből régi videófelvételeken ízelítőt is láthatott a közönség.

„Az Alkotóműhely célja, hogy kísérleti és kutatási lehetőséget biztosítson a textilművészet számára” – idézte a Velemi Textilművészeti Alkotóműhely alapszabályát Cebula Anna művészettörténész, a Szombathelyi Képtár igazgatója. A Vas Megyei Tanács és a Savaria Múzeum jóvoltából 1975 és 1983 között igazán ideális körülmények

Velem 1975–1983 kiállítás (részlet). Az előtérben SÁNDOR Eszter Kötött tömlő című munkája (1977) | Velem 1975–1983 (exhibition photo).
In the foreground Eszter SÁNDOR's Knitted hose (1977)
Szombathelyi Képtár, Szombathely, 2022–2023
Fotó: Baki Orsolya / Savaria Múzeum

GULYÁS Kati: Portré-elmozdulás | Kati GULYÁS: Portrait shift | 1979, fotóvászon, csomózott, 64x355 cm
Fotó: Baki Orsolya / Savaria Múzeum

között dolgozhattak a művészek – évente tízen, hat héten át – a festői szépségű kőszeghegyaljai kistelepülésen, hogy az anyag sajátos adottságaival fejezhessék ki gondolataikat. A művészek egy-egy munkát a múzeum számára ajánlottak fel, ezek ma is a Szombathelyi Képtár gyűjteményének becses darabjai. A Velemben készült művek és az alkotók további munkái igen nagy változatosságot mutatnak: Temesy Ildikó a természetben előforduló mozgásokat igyekezett megragadni különböző fonalakkal és nyersanyagokkal, Droppa Judit plasztikai hatást akart elérni sík felületen, Szenes Zsuzsa a textilművészet határvidékein járó enteriőrt készített, Gink Judit rendhagyó textilnyomással kísérletezett, Nagy Judit a gobelin ősi technikájával fogalmazott meg 20. századi gondolatot, Hauser Beáta félsoros, grafikus jellegű szövésbe kezdett, Bajkó Anikó főleg műszálakkal kísérletezett, azokat égette, roncsolta, vizsgálta struktúrájukat, Gecser Lujza először szizállal dolgozott, majd a műgyanta és a drapéria foglalkoztatta, Gulyás Kati pedig egyebek mellett fotólenyomatokat készített.

Ahogy elkezdődött... és ahogy vége lett

Schrammel Imre praktikus embernek tartja magát, nem véletlen, hogy nyughatatlanul kereste, miben

Symposion '69, '70 kiállítás (részlet). Az előtérben LŐRINCZ Győző munkái
Symposium '69, '70 (exhibition photo). In the foreground works
by Győző LŐRINCZ | Schrammel-gyűjtemény, Szombathely, 2022–2023
Fotó: Hamar József / HírlevélPlusz

más a Nyugat-Európában alkalmazott technológia a miénkhöz képest. Így jutott el a magastűzű égetésig és a felismerésig, hogy 1200 Celsius-fok felett tűz- és fagyállóság szempontjából értékesebb anyag keletkezik, mint a nálunk honos fazekasagyagból, amely átereszt a vizet, és lefagy a külső hidegben.

BENKŐ Ilona: Plasztika I. | Ilona BENKŐ: Sculpture I
1969, pirogránit, Ø 58 cm
Fotó: Hamar József / HírlevélPlusz

Hasonló, az anyagba minél mélyebbre hatolni akaró szemlélet jellemezte a megújuló textilművészetet is a hatvanas, hetvenes években. Siklós és Velem egyedülálló lehetőséget teremtett az anyagkísérletekre, a korábbi szakmai, technológiai és művészeti határok tágítására. Hosszan lehetne elemezni, mi vezetett mégis mindkét műhely viszonylag gyorsan bekövetkező megszűnéséhez, az azonban biztos, hogy sem a hazai textil-, sem a kerámiaművészet nem lenne olyan, mint ma, e két korszakos jelentőségű alkotótelep nélkül – hangsúlyozták a konferenciát lezáró kerekasztal-beszélgetés résztvevői, Dvorszky Hedvig művészettörténész, Fitz Péter művészettörténész, Nagy Judit kárpitművész és Schrammel Imre keramikumművész.

TANAI Ibolya

újságíró, a Savaria Múzeum kommunikációs munkatársa

(Politika és művészet 1965–1983 konferencia. Szombathelyi Képtár, Schrammel Imre-gyűjtemény, Szombathely, 2023. május 17–18.)

A fotókat köszönjük a Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeumnak.

Emlékdobozok

70 ÉVE SZÜLETETT KÁDASI ÉVA (1953–2022) KERAMIKUSMŰVÉSZ

2023. szeptember 11-én ünnepelte volna 70. születésnapját Kádasi Éva Ferenczy Noémi-díjas keramikumművész, habilitált egyetemi docens. A jelen írás a művész és oktató példaértékű pályafutását kívánja röviden, a legfontosabb eredményekre fókuszálva bemutatni és méltatni. Kádasi Éva hagyatékának, gazdag és szerteágazó életművének feldolgozása, részletes, elemző ismertetése törlesztendő adósság tisztelői, pályatársai és műveinek gondozói számára. Kádasi munkásságának monografikus bemutatása azért is sürgető feladat, mert életében erre már nem kerülhetett sor. Készletei, plasztikái, porcelán-, kerámia- és üvegtárgyai dobozokba rendezve várják türelmesen, hogy régi és új közönségük láthassa formai megoldásaikat, aprólékos festésüket, alkotójuk kezének nyomait.

Kádasi Éva Baján született 1953-ban, pedagógus-értelmiségi családba, négy lánytestvér közül a másodikként.

A családfőt, Kádasi Lászlót, Bács-Kiskun megye művelődésügyi osztályvezetőjévé nevezték ki, ezért Bajáról Kecskemétre költöztek 1962-ben. Éva kreativitása, kezűgyessége hamar megmutatkozott: a társasházukban élő gyerekekkel gyakran rendeztek szabadtéri színházi előadásokat a ház udvarán, amelyekre jelmezeket varrtak, díszleteket festettek. Éva textiltervező szeretett volna lenni; szülei kezdetben nem támogatták, hogy művészi pályára lépjen. Középiskolai tanulmányait 1968 és 1972 között végül Szegeden végezte, a Tömörkény István Gimnáziumban (ma nevében viseli a Művészeti Szakközépiskola címet), mestere – a Zsolnay-gyárnak is tervező – Fekete János (1929–1999) szobrász, keramikus volt.

Az érettségit követően Kádasi Éva sikertelenül felvételizett a Magyar Iparművészeti Főiskola kerámiaképzésére. 1972 nyarán segédrestaurátorként dolgozott

KÁDASI Éva: Teás- és kávékészlet edényei | Éva KÁDASI: Pieces of tea and coffee services

1980, mázas kőcerép, öntött, hajlított nád (Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek – Nemzetközi Kerámia Stúdió, Kecskemét)

Fotó: Áment Gellért

a kecskeméti Katona József Múzeumban, majd ösztől szakmunkásnak állt a Mezőtúri Fazekasok Népművészeti Háziipari Szövetkezetében, ahol 1974-ben keramikakészítő szakmunkásvizsgát tett. Mezőtúron Kádasi magába szívta a helyi fazekaskultúra gazdag hagyományait, és professzionális szinten tanult meg korongozni. Ezt a tudást az Iparművészeti Főiskolán is kamatoztatni tudta, sokszor mesélte, hogy amikor korongos feladatot kaptak, elsőként végzett a tervezéssel és kivitelezéssel. Mestere, Csekovszky Árpád, a munkáját konstatálva csupán annyit mondott: Kádasi, tanítsa a többieket! Csekovszky jövőbe látó utasítása, a tanítás, azután az egész életét végigkísérte.

Kádasi Éva 1974 és 1979 között végezte el a Magyar Iparművészeti Főiskola keramikaképzését. *Kisműhelyekben megvalósítható kőcserép technológia* című diplomamunkája a magyarországi ásványok kerámiacélú felhasználását kutató

kísérleti munkájának első összegzése.¹ Magastüű mázakat fejlesztett ki elektromos kemencében, 1250 Celsius-fokon történő égetésre. A földpátos, káli-nátron földpátos, horzsakőtufás, agyag- és hamumázas máztesztek mellett, a szigetelő porcelánból készült teás- és kávékészletének darabjait pumicites mázzal borította. Kádasi diplomájának opponense, a Nemzetközi Kerámia Stúdió² alapító-vezetője, Probstner János (1943–2022) volt, aki még a diploma évében ösztöndíjat adott a frissen végzett alkotónak, hogy tovább folytathassa úttörő kísérleteit. Azok a mázak, amelyeket Kádasi Éva ösztöndíjasként fejlesztett ki a kecskeméti intézményben, évtizedekig használatban voltak a Kerámia Stúdió alapmázaiként. Kádasi Éva a későbbiekben is sok szállal kötődött a stúdióhoz, amelynek 1989 és 1996 között tanácsadója, 1990 és 1992 között megbízott vezetője volt.

KÁDASI Éva: Hegy alakú dobozok fedéllel | Éva KÁDASI: Mountain-shaped caskets with lids
1984–1985, mázas kőcserép, öntött és formába préselt, magasság: 14,5–12,5 cm

Fotó: Friedrich Krisztina

KÁDASI Éva: Vázák különböző, egyéni fejlesztésű mázakkal | Éva KÁDASI: Vases with diverse individually developed glazes
1980–1984, mázas kőcserép és porcelán, öntött, magasság: 14,5–11,7 cm

Fotó: Friedrich Krisztina

1979 nem csupán a Gorka-díjjal jutalmazott diploma és a kecskeméti Kerámia Kísérleti Stúdió miatt volt meghatározó év az alkotó életében, hanem azért is, mert szakoktatóként ekkor kezdett dolgozni a Magyar Iparművészeti Főiskolán. 1997-ig tanított folyamatosan az intézményben, mindig kísérletezésre buzdítva hallgatóit. Az oktatás mellett technológiai és mázkutatásainak eredményeit felhasználva, Gödön kialakított műhelyében diplomakészletének továbbfejlesztett variációit gyártotta, valamint doboz-, váza- és kerámiakép-sorozatokat készített, amelyeket a Képcsarnok és az Iparművészeti Vállalat üzleteiben forgalmaztak.³

1993-ban Kádasi Éva alapító tagja volt a DeForma Csoportnak.⁴ A DeForma művészei tematikus szimpóziumokon porcelánból hozták létre egyedi vagy kis szériás használati tárgyaikat, leginkább talán a posztmodern és az antidesign elvei mentén. Kádasi technológia tudása megengedte, hogy a gyakorlati-használati funkciót teljesítő, ám mégis inkább a formát hangsúlyozó tárgyakat alkosson, amelyeket mesteri aprólékossággal dekorált. Addigi organikus formavilága még inkább felszabadult: a tökéletes anyaghasználat, a magabiztos technológiai tudás és a mindent felülíró játékoság szintézisében.

Az első ivóedény-szimpoziumra készült munkái önálló karakterrel bíró porcelánlények: tyúkanyó, artista, herceg és hercegnő, kutya, varacskos disznó. A DeForma Csoport 1993 és 2003 között volt a legaktívabb, szimpóziumaikat a Herendi és a Zsolnay Porcelánmanufaktúra támogatta, az utóbbi számára Kádasi Éva több prototípust és limitált szériájú darabot is tervezett. 2001 és 2007 között a Zsolnay Porcelánmanufaktúra Zrt. Művészeti Tanácsának volt tagja.

Hazánkban, a köznyelvben csak Bokros-csomagként elhíresült gazdasági megszorító intézkedések hatására Kádasi Éva két évig, 1997 és 1999 között megszakította oktatói pályafutását. Gödi műhelyében teljesített megbízásokat – az egyedi készletek megrendeléseitől az építészeti kerámiáig –, valamint egyéni témáin dolgozott. Művészi alkotómunkájában ez a két év rendkívül termékenyen és sikerekkel gazdagodva telt. 1998-ban Pécsen, a XV. Országos Kerámia Biennálén első díjat nyert *Heliamphorák* című sorozatával. A következő biennáléra készítette el látványos, a művészi kreativitás határtalanságát bizonyító és a technológiai bravúrokban bővelkedő *Egzotikus kert* című porceláninstallációját, mellyel a Pécsi Galéria dongaboltozatos pincetereit rendezte

KÁDASI Éva: Dísztál | Éva KÁDASI: Ornamental dish

1988–1989, porcelán türkizkék (lítiumkék) mázzal, lapokból épített és öntött, 16,7x33,2x26 cm (Iparművészeti Múzeum, Budapest)

Fotó: Friedrich Krisztina

KÁDASI Éva: Teáskanna fedéllel | Éva KÁDASI: Teapot with lid
1997, porcelán, öntött, máz felett színes festéssel és aranyozással, magasság: 25,7 cm, legnagyobb szélesség: 18,5 cm
Fotó: Friedrich Krisztina

be. A rá jellemző játékos, kerekded formák természeti ihletésű motívumokkal egészültek ki, amelyekhez az inspirációs forrásokat gödi kertje és külföldi – különösen brazil – utazásai adták. Képzeltbeli növényeinek egyszerre burjánzó és elegáns, hófehér álmvilága rabul ejtette azt, aki előben láthatta. Ugyanakkor, ha nem is expliciten, a közel 100 darabból álló, élethűen megformált, mégis élettelen, megdermesztett hatású tárgyegyüttes a természet törekénységére is felhívta a látogatók figyelmét. Erre az alkalomra készült el a Kádasi életében megjelent egyetlen katalógus, amelybe Sárkány József (1955–2019) művészettörténész írt tanulmányt.⁵

1999-ben Kádasi Éva tanszékvezetőként tért vissza a Magyar Iparművészeti Egyetemre, ahol 2007-ig irányította a Szilikáttervező Tanszékét. Vezetése alatt újra megszilárdult a három szak – kerámia, porcelán, üveg – képzésében a stabil szakmai ismeretekre épülő, a hiteles tervezői és mesterségbeli tudást adó oktatás. 2011-ben a kerámiaoktatás 100, míg az üvegoktatás 50 éves jubileumát ünnepelték, a kerek évfordulókra a képzések történetét összegző, DVD-melléklettel kiadott kötettel és az intézmény Ponton Galériájában rendezett kiállítással emlékeztek.⁶ A hiánypótló történeti kutatást Kádasi Éva irányította és fogta össze.

A Szilikáttervező Tanszékért tett elévülhetetlen érdemei között feltétlenül említésre méltó, hogy 1987-ben

Kádasi Éva szervezte meg az első nyílt lángú égetési gyakorlatot a hallgatóknak a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdióba. 2013 nyarán két magas hőmérsékletű, fatüzelésű égetőkemencét épített diákjaival a verőcei Gorka Géza Kerámiamúzeum udvarán,⁷ ám a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem végül nem kötött együttműködési szerződést azok használatára. Részben emiatt az akciót 2020 őszén megismételte Zebegényben, ahol a Criminal Craft nevű alkotócsoport tagjaival valósult meg az építés,⁸ és ahol azóta is működik a Kádasi Éva által tervezett fatüzelésű kemence.

KÁDASI Éva: Kisplasztika – Virág | Éva KÁDASI: Statuette – Flower
1998 körül, mázas és mázatlan porcelán, öntött és kézzel formált, színes festéssel, 25,5x35,5x24,5 cm

Fotó: Friedrich Krisztina

KÁDASI Éva: Doboz fedéllel | Éva KÁDASI: Box with lid
1980-as évek második fele, porcelán fényes, lakkrasú mázzal, lapokból épített, 20,4x11,2x11,6 cm

Fotó: Friedrich Krisztina

KÁDASI Éva: Ivóedények – Herceg és hercegnő | Éva KÁDASI: Drinking vessels – Prince and Princess

1994, porcelán, öntött, máz felett színes festéssel és aranyozással, magasság: 13,5 cm és 13 cm, legnagyobb szélesség: 8,5 cm és 8 cm

Fotó: archív felvétel Kádasi Éva hagyatékából

Kádasi Éva 2017 tavaszán vonult nyugdíjba. Kollégái megható meglepetésbúcsúztatót szerveztek számára az egykori Szilikáttervező Tanszék Kinizsi utcai műhelyeibe. Akkor még kevesen tudták, hogy Éva épp első küzdelmét vívta kimerítően kimerítő betegségével. 2018 májusától novemberéig a Koreai Köztársaságban dolgozhatott alkotói ösztöndíjjal. Ez a távoli utazás, amely alkotói energiáit még utoljára inspirálta, friss művészi eredményeket, szervezetének pedig átmeneti gyógyulást hozott. Az ázsiai országban annak régóta megismerni vágyott, izgalmas kultúráját és természeti kincseit dolgozta fel – itt készült alkotásait a magyar közönség még nem láthatta. *183 nap ajándék* című, bojagikat, azaz tradicionális textilbe csomagolt apró, koreai szuveníreket

formázó porceláninstallációja megújult alkotókedvéről és megterhetetlen élni akarásáról vallott.

KÁDASI Éva: 183 nap ajándék című installáció (a Természet és kultúra című kiállításon szerepelt a Yasong Művészeti Galériában, Jinbo-myeon, Cheongsong, Koreai Köztársaság) | Éva KÁDASI: Installation titled Gifts of 183 Days (on display at the Nature and Culture show in Yasong Art Gallery, Jinbo-myeon, Cheongsong, Korean Republic)

2018, mázatlan cheongsongi porcelán

Fotó: archív felvétel Kádasi Éva hagyatékából

KÁDASI Éva: Ivóedény – Tyúkanyó | Éva KÁDASI: Drinking vessel – Mother Hen | 1993, félporelán, öntött, színes, mázba olvadó festéssel és aranyozással, magasság: 9,5 cm, legnagyobb szélesség: 8,5 cm

Fotó: Friedrich Krisztina

E rövid cikk nem tudja és nem is kívánja visszaadni Kádasi Éva életművének teljességét, kiapadhatatlan tudásának, alkotói, oktatói személyiségének esszenciáját. Unokahúgaként elmondhatatlanul nehéz volt távolságot tartva, objektíven megfogalmazni és leírni ezt a néhány sort, amelyek csupán jegyzetek egy készülő monográfiához. Bízom benne, hogy Éva alkotásai hamarosan kiszabadulhatnak a bevezetőben említett dobozokból, hogy megidézhessék emlékét, magával ragadó személyét, végtelen emberségét.

NOVÁK Piroska

design- és művészettörténész

1. Kádasi Éva az alábbi kutatásokat folytatta a témában: 1978 és 1983 között kőcserép mázakat készített hazai alapanyagokból. 1979 és 1981 között a Kerámia Kísérleti Stúdió ösztöndíjasaként a mádi ásványbánya anyagait vizsgálta és alkalmazta kerámiapi felhasználásra. 1983-ban a Magyar Képző- és Iparművészeti Szövetség megbízásából részt vett az Iparművészeti Vállalat számára készült, *Kőcserép technológia kis-műhelyekben való alkalmazása* című kutatómunkában.

2. A Kecskeméti alapított Kerámia Kísérleti Stúdió kezdeményezője Probstner János volt. Probstner már 1970-ben olyan alkotótápelet kívánt létrehozni, amely egész évben teret ad a keramikusok számára az anyagokkal és technikákkal való kísérletezésre és a közös munkára. A Bács-Kiskun Megyei Tanács, a Finomkerámiapi Művek és a Népművelési Intézet támogatásával létrejött Kerámia Kísérleti Stúdióban 1978-ban indult meg a folyamatos működés. Az 1985-től a Nemzetközi Kerámia Stúdió nevet viselő intézmény napjainkban is létezik, és a Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek irányítása alatt üzemel.

3. Organikus formákból építkező, kézbe illő szervizéről Vadas József művészettörténész is említést tett *Nem mindennapi tárgyaink* című tanulmánykötetének az Iparművészeti Vállalatot bíráló írásában. „A kisiparilag készülő (formatervezésileg) korszerű termék drága lesz a modern ipar (formatervezésileg) korszerűtlen termékéhez képest. Hogy néhányat

mondjak az árak aránytalanságára: Kádas [sic!] Éva szép kerámia készlete ezer forintba kerül, ám ezért a pénzért már harminchét darabos porcelán készletet vásárolhatunk a vas- és edényboltban; [...]” Vadas József: Az Iparművészeti Vállalat. In uő: *Nem mindennapi tárgyaink*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1985, 374.

4. A DeForma Csoportot eredetileg tizenketten alapították, ám később nyolc alkotó maradt együtt: Babos Pálma, Bedécs Mónika, Benedek Olga, Dobány Sándor, Hajdú Zsófia, Kádasi Éva, Turcsányi Judit és Vida Judit.

5. Sárkány József: Kádasi Éva növényei. In: *Kádasi*. Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2000. [Kiállítási katalógus, oldalszámok nélkül, a Janus Pannonius Múzeum Művészeti Kiadványai 92.]

6. Kádasi Éva (szerk.): *100/50. 100 éves kerámia oktatás. 50 éves üveg oktatás*. Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Budapest, 2010. *100/50 – 100 éves a kerámia-, 50 éves az üvegoktatás* című kiállítás, Ponton Galéria (1015 Budapest, Batthyány u. 65.), 2011. november 22. – 2012. január 21.

7. Erről bővebben lásd: Novák Piroska: Verőcén új(ra) tüzek gyúlnak. A Gorka Kerámiamúzeum és a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem együttműködése. *Magyar Iparművészet*, 2014/5, 18–21.

8. A Criminal Craft alkotóközösség alapító tagjai: Farkas Gabriella, Furó Bernadett, Kovács Máté, Nagy Boglárka, Nagy-György Ágnes, Sággy Eszter, Szél Róbert és Zsigó András.

Kivonat – Hegedűs Andrea Ferenczy Noémi-díjas textiltervezőnek nyílt kiállítása a budapesti Országút Galériában (1035 Budapest, Miklós tér 1.). Hegedűs Andrea edzett, laminált síkűveg közé komponált textilkompozíciói funkcionális üvegpanelek, melyek megjelenhetnek burkolatokként, térelválasztókként, ajtóbetéteként, lépcsők, bútorok és designtárgyak díszítőelemeiként. A művész egyedi technikáját a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) hároméves ösztöndíjának köszönhetően továbbfejleszthette. A tárlat, mely november 28-ig látogatható, e munkákból nyújt ízelítőt.

Fotó: Hegedűs Andrea

Az MMA új elnöke – Turi Attila Kossuth- és Ybl Miklós-díjas építész, a Magyar Művészeti Akadémia korábbi alelnökét választották a köztestület elnökévé az őszi, tisztújító közgyűlésen. Kinevezése 2023. november 5. napjától 2026. november 4. napjáig tart.

Dráma a kertben – Geszler Mária Garzuly Kossuth- és Munkácsy Mihály-díjas keramikusművésznek nyílt kiállítása a Szombathelyi Képtárban (9700 Szombathely, Rákóczi Ferenc u. 12.). A tárlat műtárgyai a Garzuly Geszler-gyűjtemény részeként 2024. május 19-ig lesznek megtekinthetők. Az 1966 óta Szombathelyen élő

Fotó: Szombathelyi Képtár

keramikusművész a fotográfia, a komputergrafika segítségével és a szürrealizmus művészi eszközeivel az érzelmi világon, az álmokon átszűrt forma- és motívumvilágot alakított ki. 2024-ben nyílik majd állandó tárlata a Képtárban – az életmű-kiállításához a művész közel 50 kerámiát ajándékozott a városnak, ezekből láthat válogatást a közönség a szeptemberben megnyílt időszaki tárlaton.

Kerámiapályázat Japánban – A Mino Nemzetközi Kerámia Kiállítás a Mino Nemzetközi Kerámia Fesztivál fő eseménye, amelynek célja, hogy hozzájáruljon a kerámiaipar fejlődéséhez és a kultúra népszerűsítéséhez. A kiállításra a jelentkezési határidő: 2024. január 31. A pályázatokat a világ minden tájáról érkező, kiváló bírák zsűrizik. A pályázaton kiválasztanak 200 kiemelkedő alkotást, amelyeket 2024 októbere és novembere között állítanak majd ki a MINO Kerámiaparkban, Tadzsimi városában.

Design Kalandtúra – Platform a legfrissebb tudáshoz. Ezzel a

címmel indított előadássorozatot és workshopokat Fónagy Dóra építész, designer. A programsorozat célja, hogy átfogó képet nyújtson az építészet, belsőépítészet, design és egyéb kreatív társterületek (tájépítészet, divattervezés, vizuális kultúra) aktuális tendenciáiról. Az előadások célja egy összetett tudásanyag átadása, bevezetés a stratégián alapuló gondolkodás fázisaiba, ami megváltoztathatja a gondolkodás és a tervezés minőségét és módját. A programsorozat utolsó előadását november 28-án tartja a művész (Defo Labor, 1111 Budapest, Bartók Béla út 20.).

Egy utópisztikus egyetem – Vajon milyen lenne egy ideális képzőművészeti egyetem? Erre a csak látszólag egyszerű kérdésre keresik a választ az *Álmainkban valóra válnak az álmaink* című csoportos kiállítás résztvevői, öt magyar művészeti egyetem hallgatói és oktatói. A kiállítók fél éven keresztül gondolkodtak közösen arról, hogyan képzelik el álmaik egyetemét. A közös gondolkodásra öt hazai művészeti egyetem – a Budapesti Metropolitan

Egyetem, az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, a Magyar Képzőművészeti Egyetem, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem és a Pécsi Tudományegyetem – oktató művészei, elméleti szakemberei kaptak felkérést. A tárlat december 16-ig látogatható a Magyar Képzőművészeti Egyetem Barcsay-termében (1062 Budapest, Andrássy út 69–71.).

Rajzok a Bibliához – Véssey Gábor Munkácsy Mihály-díjas magyar festő és grafikusnak, az MMA rendes tagjának nyílt tárlata a Pannonhalmi Bencés Gimnázium Galériájában (9090 Pannonhalma, Várkerület 1.). Véssey számára a kép alapvetően figuratív, sőt a figura nála a kép lényege. Képein a történetek az emberrel történnek, az ember történései, aki egy szürreálisan valóságos viszonyokból szöött, sokszor szinte csapdaszerű geometrikus térben próbál boldogulni. A kiállítás előzetes bejelentkezéssel 2023. november 16-ig látogatható.

Fotó: www.phbences.hu

Határtalan Design 2023 – A nagyszabású összművészeti kiállítás- és rendezvénysorozat első ízben valósul meg tematikus programként, 14 ország 56 művészeinek részvételével a FUGA Budapesti Építészeti Központban (1052 Budapest, Petőfi Sándor u. 5.). A különleges nemzetközi válogatás Ligeti György zeneszerző születésének 100. évfordulójához kapcsolódva, Ligeti sokrétű alkotói tevékenységének inspirációjára született. A válogatásban tradíciókra épülő hangszerektől kezdve innovatív új hangszereken át, hangzó bútorokon, a design és a képzőművészet határán létrejött hangzó tárgyakon, installációkon és az azokat bemutató filmekben keresztül egészen a hangzó vagy zenei asszociációkkal bíró ékszerekig terjedő anyagot láthat a közönség. A kiállítás és a kapcsolódó programok november 26-ig látogathatók.

Fotó: Határtalan Design

Kós Károly vonzásában – A 2019-ben uniós forrásból felújított vésztői Petrovsky-villa (Bagolyvár) épületében Kós Károly életművével és elfeledett belsőépítészeti terveivel foglalkozó enteriőrkiállítás nyílt. A

bútortervek közül néhány különleges elemet eredeti tervek alapján le is gyártottak a tárlat részére. Egyik sarokpontja a kiállításnak a Kós Károly által 1909-ben tervezett sztánai Varjúvár üvegablak-rekonstrukciója. Az üvegablakok Fiedler Judit grafikus-üvegművész és Deák Zsuzsanna üvegtervező iparművész és üvegszobrász kezei alatt keltek újra életre. A művész életművét egy „interaktív doboz” segítségével mutatják be a kiállítás rendezői.

Létidő – Sárkány Győző Ferenczy Noémi-díjas grafikusművésznek nyílt tárlata a REÖK – Regionális Összművészeti Központban (6720 Szeged, Magyar Ede tér 2.). A művész az elmúlt évtizedek alatt egyéni stílust alakított ki – sokszínű vizuális rendszer határozza meg egyedi képi világát. A kiállítás december 3-ig látogatható.

Fotó: REÖK

Elhunyt Dávid Katalin (1923–2023) Széchenyi-nagydíjas művészettörténész, művészeti író, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja, a Magyar Iparművészet szerkesztőbizottságának tagja. Dávid Katalin a szakrális ikonográfia elismert nemzetközi szaktekinthelye volt. Több évkönyvet és sorozatot szerkesztett, több száz tanulmánya, könyve jelent meg magyar, német és angol nyelven. Tudományszervező tevékenysége alapvető jelentőségűvé vált. 1948-ban bölcsészdoktori oklevelet kapott művészettörténetből, esztétikából és régészetből. Számítatlan díjban, elismerésben részesült, 1993-ban kiérdemelte a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjét, szintén ebben az évben a zsidóság és kereszténység megbékéltetéséért, a holokauszt idején Szegeden folytatott zsidómentő tevékenységéért II. János Pál pápától megkapta a világiaknak adható legmagasabb pápai kitüntetését, a Pro Ecclesia et Pontifice aranykeresztet.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS

2023/5

FŐSZERKESZTŐ:

Simonffy Szilvia – művészettörténész

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

Dávid Katalin – művészettörténész

Dvorszky Hedvig – művészettörténész

Ernyey Gyula – designer, szaktörténész

Feledy Balázs – művészetkritikus

Mascher Róbert – designer

Mezei Gábor – belsőépítész

Ritoók Pál – művészettörténész

Schrammel Imre – keramikus és porcelántervező

Szenes István – belsőépítész

Tóth Zoltán – fémműves tervezőművész

OLVASÓSZERKESZTŐ:

Antal Mariann

SZERKESZTŐK:

Szabó Emma Zsófia – művészettörténész

Veress Kinga – művészettörténész

Wehner Viola – művészettörténész

HÍRSZERKESZTŐ:

Veress Kinga

FORDÍTÓ:

Pokoly Judit

FELELŐS KIADÓ:

Nemzeti Művészeti

és Kulturális Kapcsolatok Alapítványa

GAZDASÁGI VEZETŐ:

Anda Judit

Telefon: +36 20 299 0767

LAPALAPÍTÓK:

Fekete György

N. Dvorszky Hedvig

Schrammel Imre

SZERKESZTŐSÉG:

1034 Budapest, Makovecz Imre utca 25.

Telefon/fax/üzenetreggítő: (+36 1) 400 7897

Szerkesztőségi asszisztens: Blankó Miklós

Fogadóóra: előzetes egyeztetés szerint.

E-mail-cím: magyariparmuveszet@gmail.com

Terjesztés és előfizetés: Sheleya Ila

Telefon: +36 30 708 7965

E-mail-cím: ila.sheeleya@gmail.com

E szám lapzártája: 2023. október 18.

Arculatterv: Scherer József

Grafikai tervezés: Nagy Norbert

Nyomás: VIRTUOZ Kiadó és Nyomdaipari Kft.

Honlap: www.magyar-iparmuveszet.hu

facebook.com/magyariparmuveszetfolyoirat

A folyóiratban közölt szövegek és fotók szerzői jogvédelem alatt állnak. Utánnymásuk, fénymásolóval való sokszorosításuk csak a kiadó előzetes hozzájárulásával engedélyezett.

HU ISSN 1217-839X (nyomtatott)

HU ISSN 1588-0591 (online)

Évente hatszor megjelenő folyóirat

Új folyam 30. – 2023/5 (november)

A MAGYAR IPARMŰVÉSZET AZ ALÁBBI MÚZEUMOKBAN, GALÉRIÁKBAN ÉS KÖNYVESBOLTOKBAN KAPHATÓ

Czóbel Múzeum (2000 Szentendre, Templom tér 1.)

Ferenczy Múzeum (2000 Szentendre, Kossuth Lajos utca 5.)

FISE Galéria – Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület

(1054 Budapest, Kálmán Imre utca 16.)

FUGA Budapesti Építészeti Központ (1052 Budapest, Petőfi Sándor utca 5.)

HEFTER Galéria és Stúdió (9090 Pannonhalma, Tóthegy utca 11/A)

Írók Boltja (1061 Budapest, Andrásy út 45.)

Kovács Margit Múzeum (2000 Szentendre, Vastagh György utca 1.)

LÁNG TÉKA Könyvesbolt (1137 Budapest, Pozsonyi út 5.)

Műcsarnok (1146 Budapest, Dózsa György út 37.)

Művészetek Háza Veszprém, Dubniczay-palota (8200 Veszprém, Vár utca 29.)

Művészetek Háza Veszprém, Modern Képtár – Vass László Gyűjtemény

(8200 Veszprém, Vár utca 3–7.)

MűvészetMalom (2000 Szentendre, Bogdányi út 32.)

Napkereszt Galéria (1014 Budapest, Móra Ferenc utca 2/A)

Palmetta Design és Textilművészeti Galéria

(1111 Budapest, Bartók Béla út 30.)

Ráth György-villa (1068 Budapest, Városligeti fasor 12.)

Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum

(9700 Szombathely, Kisfaludy Sándor utca 9.)

Schrammel-gyűjtemény (9700 Szombathely, Thököly Imre utca 20.)

Szombathelyi Képtár (9700 Szombathely, II. Rákóczi Ferenc utca 12.)

KÜLFÖLDÖN TERJESZTI:

Batthyány Kultur-Press Kft.

H–1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Tel.: (+36 1) 489 0120, (+36 1) 212 5303

Egy példány ára: 1390 forint.

Előfizetési díja egy évre: 10 000 forint.

A lap előfizethető a Nemzeti Művészeti és Kulturális Kapcsolatok

Alapítványa 10402166-21629389-00000000 számlaszámán

vagy a szerkesztőségtől kért postautalványon.

E számunk megjelenését

a Nemzeti Kulturális Alap Iparművészet Kollégiuma

és a Magyar Művészeti Akadémia

támogatta.

MAGYAR

ÖRÖKSÉG

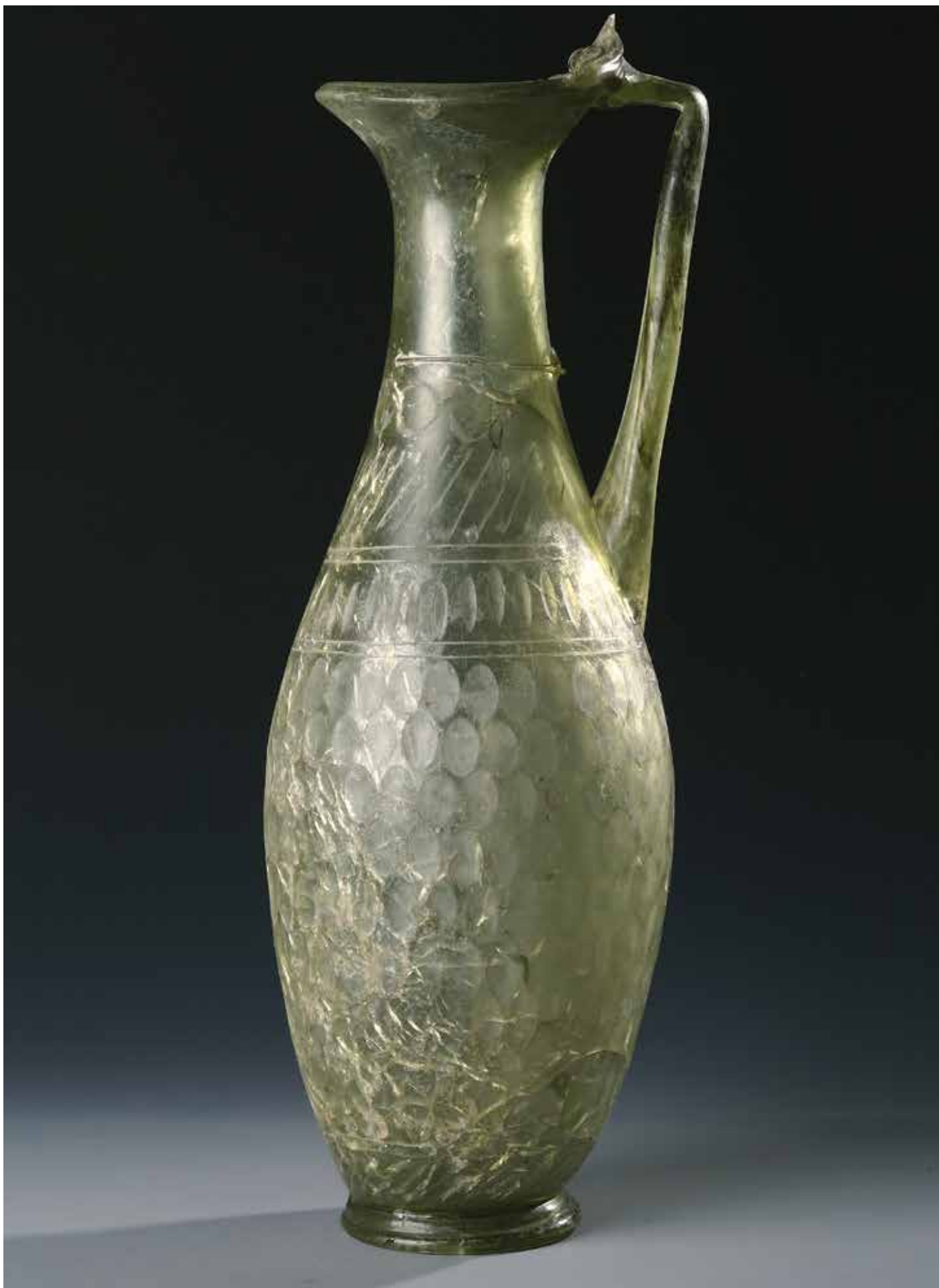
ANIMÁCIÓ | BELSŐÉPÍTÉSZET | BŐRMŰVESSÉG | DIGITÁLIS MŰVÉSZETEK

DIVATTERVEZÉS | IPARI FORMATERVEZÉS

KÁRPITMŰVÉSZET | KERÁMIA- ÉS PORCELÁNműVÉSZET | KÖRNYEZETTERVEZÉS

LÁTVÁNYTERVEZÉS | ÖTVÖSSÉG ÉS FÉMMŰVESSÉG | TERVEZŐGRAFIKA

TEXTILMŰVÉSZET | ÜVEGMŰVÉSZET

Import füles, vésett díszítésű üvegkorsó Sopianae római kori település területéről

Imported glass jug with handle and cut decoration from the area of the Roman settlement Sopianae

I. sz. 4. század, magasság: 41,4 cm (Janus Pannonius Múzeum, Pécs, ltsz.: R.69.34.15.)

(Cikkünk a 2. oldalon)

